

Αἱ παιδαγωγικά του συνεπῶς γνῶμαι δὲν εἶναι, ὡς τινες φαντάζονται, ἀπλαῖ καὶ δευτερευούσης σημασίας παρεκβάσεις τῆς φιλοσοφίας τῆς Ἀκαδημίας ἀλλὰ τὰ μέσα, δι' ὧν ἐδημιουργεῖτο τὸ τελειότερον ἀνθρώπινον πνεῦμα, ὁ φιλόσοφος ἢ ὁ δίκαιος πολίτης. Αἱ παιδαγωγικά ἐπομένως Πλατωνικά ἀρχαὶ ἦσαν τὰ βασικώτερα σημεῖα τῆς φιλοσοφίας του καὶ ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος τῆς θεωρίας τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς του ἀρμονίας, ὑφ' ἧς ἐπεστέγαζε τὴν Πολιτείαν του.

72 Κατάργησις οἰκογενείας.

Ἄλλο σημεῖον τὸ ὁποῖον ὁ Πλάτων θεωρεῖ ἀντιπαιδαγωγικόν καὶ δυσμενῶς ἐπιδρῶν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀπαραιτήτου αἰσθήματος διὰ τὴν εὐτυχίαν τῆς ἀνθρωπότητος τῆς συναδελφώσεως, εἶναι καὶ ἡ ὑπαρξίς τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας, θεσμοῦ τοῦ ὁποῖου τοὺς λίαν δυσμενεῖς ἐν Ἀθήναις διὰ τὴν γυναῖκα ὄρους ἠθέλησε νὰ χαλαρώσῃ νὰ καταστήσῃ περισσότερον ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν Σπάρτην χαλαροὺς μέχρι σημείου ἐξισώσεως τῶν συζυγικῶν δικαιωμάτων μεταξύ ἀνδρῶς καὶ γυναικός.

Διὰ τῆς ἐξισώσεως ταύτης ἐζήτει νὰ προλάβῃ τὸν ὑπάρχοντα κατακερματισμὸν τῶν δυνάμεων, νὰ ἐνώσῃ τὸν δημόσιον πλοῦτον, ὅστις εὕρισκόμενος εἰς τὰς χεῖρας τῶν διαφόρων οἰκογενειῶν καθίστα αὐτὰς ἐχθράς ἐνῶ δὲν ἐγένετο κατάλληλος καὶ πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον χρησιμοποίησις τούτου.

Καὶ ἡ κατάργησις τῆς οἰκογενείας ἐξηγεῖται ἐκ τῆς παιδαγωγικῆς αὐτοῦ νομοθεσίας, καθ' ἣν τὸ πρόβλημα τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας, ὡς κοινὸς καὶ ἀδιαίρετος πρωταρχικὸς παράγων, ὥφειλε νὰ ἐπιδιωχθῆ, ἐξαφανιζομένων ὄλων τῶν αἰτίων ὡς ἡ οἰκογένεια, τὰ ὁποῖα ἐπέφερον τὴν μέχρι σήμερον ἀναβολὴν τῆς εὐδαιμονίας ταύτης.

Ὁ Πλάτων θεωρεῖ τὴν γυναῖκα, καθὰ θὰ ἴδωμεν, ἴσην πρὸς τὸν ἄνδρα, ἡ ὁποία διὰ καταλλήλου ἀγωγῆς καὶ παιδείας χειραγωγουμένη θὰ κατορθώσῃ νὰ ἐξισωθῆ πρὸς αὐτὸν καὶ νὰ ἀνταποκριθῆ εἰς ὅλας τὰς ἀξιώσεις τῆς πολιτικῆς ζωῆς μὲ τὴν αὐτὴν ἐπιτυχίαν ὡς καὶ ὁ ἀνήρ.

Δίδει εἰς τὴν ἀγωγήν καὶ παιδείαν μεγίστην σημασίαν, διότι οἱ ὁμοίως καὶ μὲ τὰ αὐτὰ ἰδανικὰ διαπαιδαγωγηθέντες καὶ μορφωθέντες διαφόρου φύλου ἄνθρωποι δικαιοῦνται ἴσων δικαιωμάτων.

Διὰ τοῦτο μετὰ τὴν λύσιν τοῦ οἰκονομικοῦ προβλήματος, καθ' ὃν τρόπον θὰ εἴπωμεν εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον, τὴν μετατροπὴν τῆς Κοινωνίας, τῆς Πολιτείας εἰς μίαν ἀδιαχώριστον οἰκογένειαν, αἱ γυναῖκες, αἱ ὁμοιομόρφως μὲ τοὺς ἄνδρας παιδευθεῖσαι ὠριζεν ἡ Πλατωνικὴ Πολιτεία «ὅλοι νὰ εἶναι κοι-

ναί σύζυγοι τῶν ἀνδρῶν τούτων, καμμία δὲ ἰδιαιτέρως νὰ μὴ συγκατοικῆ μετὰ τινος. Καὶ τὰ παιδιὰ ἐπίσης νὰ εἶναι κοινὰ καὶ κανεὶς γονεὺς νὰ γνωρίζῃ τὸ ἴδιόν του τέκνον καὶ κανέν ἐπίσης τέκνον νὰ γνωρίζῃ τὸν πατέρα του», ' ἐφ' ὅσον ὅλοι θὰ ἀνῆκον εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν θέσιν τῶν γονέων καὶ κηδεμόνων θὰ κατεῖχεν αὐτὴ ἡ ὠργανωμένη Πολιτεία, ἣτις θὰ ὠμίλει, θὰ εἰργάζετο, θὰ ἔδρα ἐξ ὀνόματος ὄλων καὶ διὰ τὸ συμφέρον πάλιν ὄλων.

Διότι ἀκολουθῶν τὰς σκέψεις του λέγει: «αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι διὰ τὴν πνευματικὴν αὐτῶν ἀρτιότητα ἠδύναντο νὰ καταλάβωσι μετὰ τῶν ὁμοίων των πνευματικῶς ἀνδρῶν τὴν ἐπίζηλον θέσιν τοῦ φύλακος, δικαιούνται μὲ τὴν αὐτὴν καὶ αὐταὶ ὡς καὶ οἱ ἄνδρες ἐλευθερίαν, νὰ συνάψωσι τοὺς προσωρινοὺς καὶ βραχυπροθεσμους αὐτῶν γάμους.»

Οἱ γάμοι οὗτοι ὡς μέσον παροχῆς εἰς τὴν Πολιτείαν ἀρίστου καὶ ἐξευγενισμένου πνευματικῶς καὶ σωματικῶς ὑλικοῦ δὲν ἔπρεπε νὰ δημιουργήσωσιν εἰς τὰ ἄτομα οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν χρόνον τῆς διαρκείας τούτων, τὴν διατροφήν τῶν τέκνων καὶ τῆς συζύγου καὶ τὴν μόρφωσιν αὐτῶν.

Ὁ γάμος, ὑφ' ἣν μορφήν διαγράφεται ἐν τῇ Πλατωνικῇ Πολιτείᾳ, ἦτο καθῆκον καὶ ὑπουργημα πολιτικόν, περιεχόμενον ἐντὸς τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος, κατέχον μάλιστα ἐν αὐτῷ τὴν πρώτην καὶ κυρίαν βαθμίδα, τὴν ἀφειτηρίαν τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς τελειότητος τοῦ Κράτους καὶ τῶν πολιτῶν του.

Αἱ γυναῖκες αὐταὶ μὲ μοναδικὸν ἐλατήριο τὴν ἐκτίμησιν πρὸς τὴν ἀρετὴν τῶν νέων, πρὸς τὴν ἀνδρείαν καὶ ψυχικὴν αὐτῶν ἀνωτερότητα, ἐπιβραβεύουσαι τὴν πρὸς τὴν πατρίδα αὐτοθυσίαν αὐτῶν ἠδύναντο νὰ ἐκλέξουν αὐτοὺς ὡς πατέρας τῶν τέκνων των, τὰ ὁποῖα ἐξ ἀγαθῆς καὶ εὐγενοῦς ἀφειτηρίας ἀρχόμενα, ἐξ ἀγαθῆς φύσεως ἔλκοντα τὴν καταγωγὴν ἠδύναντο ὡς ὑλικὸν νὰ εἶναι ἀρίστη γῆ πρὸς καλλιέργειαν ὑπὸ τῆς ἀγωγῆς τῶν ὠραιότερων ἀρχῶν, αἵτινες ἀπέβλεπον εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ δικαίου πολίτου τοῦ Κράτους.

Ἐζήτει ἡ ἀπαρχή, ἡ αἰτία τῆς ὑπάρξεως τοῦ πολίτου του νὰ εἶναι ἡ ἀρετὴ. Διότι ἐκ τῆς ἀρετῆς ἀφορμώμενος ἐζήτει καὶ ἠθέλε νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν ἀρετὴν, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐπεθύμει νὰ ῥίψῃ τὴν κοινότητα, τῆς ὁποίας τὰ μέλη εἰς αὐτὴν ἀποβλέποντα καὶ ὑπ' αὐτῆς ἐπηρεαζόμενα ὤφειλον καὶ νὰ σκέπτονται καὶ νὰ ἐνεργοῦν.

Ἡ Πλατωνικὴ Πολιτεία ἦτο οἶκος ἀρετῆς, εἰς τὸν ὁποῖον

---

1) Πλάτ. Πολιτ. 457 d,

μακρόθεν ἔβλεπέ τις τὴν θείαν αὐτῆς μορφήν, εἰσερχόμενος δὲ ἔβλεπε πρὸ τῶν ὀμμάτων αὐτοῦ νὰ ἀναλύεται αὕτη : εἰς ὀρθὸν λόγον, εἰς ἀνδρείαν, εἰς σωφροσύνην καὶ τὸ ὄλον νὰ ἀποτελῆ μίαν ἄρμονίαν ἐξ ἧς ἐξεπήγαζεν ἡ δικαιοσύνη ἐνῶ ἕκαστος ἐπετέλει τὸ ἔργον τοῦ ὑπὸ τῆν ἐπίβλεψιν τοῦ ὀρθοῦ λόγου.

Εἰς τὴν Πλατωνικὴν Πολιτείαν, εἰς τὴν ὁποίαν τὰ πάντα συνέτεινον καὶ συνέκλινον πρὸς ἀρετὴν· καὶ ὁ γάμος, εἰς τὸν γενικὸν τοῦτον κανόνα ἀποβλέπων, ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐπιβράβευσις αὐτῆς.

Οὕτω ἡ νύμφη ἔπρεπε διὰ τὸν γαμβρὸν νὰ εἶναι γέρας καὶ ἄθλον τῶν προσωπικῶν τοῦ ἀρετῶν, ἠθικὴ ἀναγνώρισις καὶ ἔμπρακτος ἀπόδειξις τῶν πρὸς τὴν ὀλότητα ὑπηρεσιῶν τοῦ.

Ὁ γαμβρὸς εἰς τὴν Πλατωνικὴν Πολιτείαν ἔπρεπε νὰ ἦτο ἥρωας ὡς ἐν τῇ Σπάρτῃ. Διὰ τοῦτο «εἰς τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ καὶ ἀλλαχοῦ ἐπιδείξαντας γενναιότητα ἐκ τῶν νέων πρέπει νὰ δίδωνται βραβεῖα καὶ διακριτικὰ παράσημα τῆς ἀνδρείας τῶν καὶ ἐκτὸς τούτων πρέπει νὰ παρέχεται μεγαλύτερον δικαίωμα τῆς μετὰ τῶν γυναικῶν συνευρέσεως, διὰ νὰ γεννῶνται τὰ περισσότερα τῶν παιδιῶν μὲ ἀνάλογον σὺν τοῖς ἄλλοις αἰτίαν».¹

Ὁ Πλάτων ἐζήτηι ὡς αἰτίαν τῆς ὑπάρξεως, τῆς γενέσεως καὶ δημιουργίας τῶν πολιτῶν τοῦ τὴν προγονικὴν ἀρετὴν τὴν ὁποίαν ἐπίστευεν καὶ ἐθεώρει μεταβιβάσιμον εἰς τοὺς ἀπογόνους, τὴν ὁποίαν οὗτοι θὰ προέβαλον διαρκῶς ὡς δικαιολογησιν τῆς ὑπάρξεώς των. Περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ ἀνωτέρω Πλατωνικὴ γνώμη περὶ γάμου εἶναι καθ' ὀλοκληρίαν Δωρικὴ συμβαίνουσα ἐν Σπάρτῃ καὶ Κρήτῃ. Διότι εἰς τὴν Σπάρτην αἴφνης ὁ νομοθέτης «ἀφ' οὗ ἀφήρεσε τὴν τρυφηλότητα, τὴν ματαιοδοξίαν καὶ θηλυπρέπειαν ἀπὸ τὰς νεάνιδας, ἐσυνήθισε αὐτὰς γυμνάς νὰ λαμβάνουν μέρος εἰς ἱεράς τελετάς, νὰ χορεύουν καὶ νὰ τραγωδοῦν πρὸ τῶν ναῶν καθ' ὃν χρόνον οἱ νέοι ἦσαν παρόντες καὶ παρετήρουν μετὰ προσοχῆς αὐτάς. Συχνὰ δὲ αὗται διώρθωνόν ὄσους ἐκ τῶν νέων ὑπέπεσαν εἰς σφάλματα λέγουσαι πρὸς αὐτοὺς μετὰ σεμνότητος καὶ σκώμματα. Ἐνῶ πάλιν λεπτομερῶς καὶ ἐμμέτρως ἐγκωμιάζουσαι τὰ κατορθώματα τῶν ἀνδρείων νέων ἐνέβαλλον εἰς νεωτέρους πολλὴν φιλοδοξίαν καὶ ζῆλον πρὸς μίμησιν. Διότι ὁ νέος ἐκεῖνος ὅστις θὰ ἐνεκωμιάζετο δι' ἀνδραγαθίαν καὶ ὅστις ἐγένετο μεταξὺ τῶν νεανίδων ἐνδοξος, αὐτὸς ἀπήρχετο εἰς τὸν οἶκόν του συνοδευόμενος ὑπὸ ἐπαίνων.»²

Λίαν ψυχολογημένον τοῦτο ὁ νέος τὰ μέγιστα ἐπηρεά·

¹) Πλάτ. Πολιτ. Ε-ΙΧ

²) Πλούτ. Λυκούργος. 14. Παράβαλε Θησέως 23, 3. Ἀγησίλ. 9, 8 ἠθικά 227 e.

ζεται από την νεάνιδα. Ὁ ἐγωϊσμός εἰς ἄκρον ἐξυψοῦται, ἡ θέλησις καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ νέου πολλάκις κατευθύνονται πρὸς τὰ ὑποδεικνυόμενα ἰδεώδη ἀπὸ μίαν ὥραϊαν καὶ εὐγενῆ νεάνιδα, εἰς τὰ ὄμματα τῆς ὁποίας ὁ νέος θέλει νὰ φαίνεται πρῶτος καὶ καλύτερος. Τὸ μικτὸν σχολεῖον ὑπὲρ τοῦ ὁποίου καὶ τασσόμεθα ἔχει τοῦτο τὸ ἀγαθόν. Δημιουργεῖ τὴν ἄμιλλαν μεταξὺ τῶν μαθητῶν, ἀναγκάζει τὸν ἔφηβον νὰ ἀνυψοῦται εἰς ἀνώτερα στρώματα προόδου, νὰ εὕρσκειται εἰς διαρκῆ προσπάθειαν πρὸς βελτίωσιν. Αἱ σεξουαλικά ἀκρότητες δὲν ὑπάρχουν ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχουν ἠθικά ἰδεώδη ἢ καὶ ἂν ἐμφανίζονται περιορίζονται μέχρι ἐκμηδενίσεως καὶ ἐξευγενίσεως τῶν χυδαίων.

Καὶ ὁ Πλάτων, ὅστις ἤθελε τὴν μέχρι ὀρισμένου σημείου συμφοίτησιν, υἱοθετῶν τὸ Σπαρτιατικὸν καὶ Δωρικὸν ἐν γένει σύστημα τῆς ἐλευθερίου ἀγωγῆς, δὲν ἤθελε τὴν γυναῖκα ἀμέτοχον τῆς δημιουργίας τοῦ πολιτικοῦ ἀγαθοῦ ἀλλὰ συνεργὸν καὶ συμμέτοχον αὐτοῦ. Ἦγετο ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι ἡ συμμετοχὴ αὐτῆ ἔδημιούργει ἀφ' ἑνὸς τὴν σύμπτηξιν τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν ἀγάπην τῶν μελῶν τούτων πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν σύστασιν καὶ τὸν μηχανισμόν τῆς Πολιτείας, τῆς ὁποίας ταῦτα ἦσαν οἱ συντελεσταὶ καὶ οἱ δημιουργοί.

Διότι οὐδεὶς μισεῖ ὅ,τι οὗτος μὲ κόπον καὶ μὲ μεγίστας προσπάθειας ἐδημιούργησεν, ἀλλ' ἀντιθέτως γίνεται ὁ θιασώτης καὶ ὑπέρμαχος αὐτοῦ.

Εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ φιλοσόφου βλέπει τις τὴν προσπάθειαν νὰ ἀξιοποιήσῃ τὰς ἠθικάς ἀρχάς εἰς τὴν ἐκπεσοῦσαν ἠθικὴν τοῦ τετάρτου αἰῶνος, νὰ ἐπαναφέρῃ παλαιὰ ἀγνὰ ἦθη, νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἄνθρωπον τοῦ ἀπὸ τὰ ἐλεεινὰ δεσμὰ τῆς ὑλικῆς κυριαρχίας, ἀπὸ τὰς ἀξιώσεις τοῦ κακοῦ Κράτους, τοῦ ἐξωγκωμένου καὶ παραγεμισμένου μὲ περιττὰ πράγματα. Βλέπει τις τοῦτον νὰ ζητῆ, νὰ ὑποδεικνύῃ, νὰ προσπαθῆ νὰ ἐπαναφέρῃ τὰ ἄτομα καὶ ἰδίᾳ τὴν γυναῖκα εἰς τὸ πλαίσιον, εἰς τὰ ἰδανικά τοῦ καλλίστου Κράτους.

Καὶ ὅπως εἰς τὴν Δωρικὴν Ἑλλάδα αἱ νεάνιδες πρὸς τὴν σκληραγωγίαν τῶν ἦσαν καὶ εὐγενεῖς τιμήτριαι τῆς νεανικῆς γενναιοψυχίας, ὅπως ἐκεῖ τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ, αἱ γυναῖκες δὲν παρέμεναν ἀργοῦν καὶ ζῶν εἰς βάρος τοῦ ὑπολοίπου, τοῦ ἀνδρικοῦ, οὕτως καὶ εἰς τὴν Πλατωνικὴν Πολιτείαν, ἧτις ἦτο ἀπηλλαγμένη παντὸς περιττοῦ φόρτου καὶ κόσμου, διότι ἐκεῖ ἐζητεῖτο ὁ ἀνὴρ νὰ παύσῃ νὰ εἶναι δοῦλος τῆς γυναικείας ἀδυναμίας καὶ τὸ Κράτος νὰ καταστῆ «Κάλλιστον» Κράτος, ἡ γυνὴ ἐζητεῖτο νὰ παίξῃ πρῶτεύοντα μὲ τὸν ἄνδρα ρόλον εἰς τὴν ἐν γένει ζωὴν τῆς Πολιτείας.

Ἡ νέα τῆς Δωρικῆς Ἑλλάδος, ἔχουσα ἐμποτισθῆ μὲ ἀνώτερα καὶ φιλελεύθερα ἰδεώδη, ἦτο ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἀμύνης καὶ κυριαρχίας τοῦ στρατιωτικοῦ Κράτους ἢ τιμήτρια τῆς ἀν-

δρικής γενναιότητος, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀφηρεῖτο ἡ ἔμφυτος εἰς τὸ ἄρρεν τραχύτης. Αἱ γυναῖκες λοιπόν, αἱ ὁποῖαι θὰ εἶχον τὰ αὐτὰ μὲ τοὺς ἄνδρας προσόντα, θὰ ἐσχημάτιζον παρεμφερῆ καὶ κοινήν τάξιν μετὰ τῶν ἄνδρων, ἡ ὁποία θὰ κατῴκει εἰς τὸν αὐτὸν χῶρον, θὰ ἐτρέφετο εἰς κοινὰ συσσίτια καὶ θὰ διηυθύνετο ἀπὸ κοινὰς ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἀρχάς», ¹ αἴτινες θὰ ἐφρόντιζον ὥστε «καὶ ὅλα τὰ ἰδιαίτερα ἔργα τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν νὰ συντελοῦν καλύτερον πρὸς εὐδαιμονίαν τῆς Πολιτείας» ² διότι αὐτὸ θὰ ἦτο, ὡς εἶπομεν, τὸ τελικὸν καὶ ὄχι τὸ ποιητικὸν αἶτιον τῆς Πολιτείας, ὡς ὑποστηρίζει ὁ Ἄριστοτέλης. ³

Κατὰ τὸν Πλάτωνα τὸ πρόβλημα τῆς ἐν τῷ τελείως δικαίῳ Κράτει ζωῆς ἔπρεπεν ἀπὸ κοινοῦ νὰ ἀντιμετωπισθῇ ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός. Ἄμφότεροι ὀφείλον νὰ προσφέρουν τὰς δυνάμεις, τὰ μέσα ἠθικὰ καὶ ὕλικά, ἅτινα θὰ διέθετον ἦρκει μόνον νὰ ἐγένετο διάγνωσις, διευκρίνισις καὶ κατανομὴ τούτων καὶ εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν οὗτοι θὰ παρουσίαζον πνευματικὴν συγγένειαν, θὰ ἐκαλοῦντο νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των, παραμένοντες πάντοτε εἰς τὸν κύκλον, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ φυσικὴ των κλίσις καὶ ἡ εἰδίκευσις των κατέστησεν αὐτοὺς καταλλήλους διὰ μίαν τινὰ ἐργασίαν. Ὄφειλον νὰ ἐργασθῶσι «τὰ αὐτῶν» ἰεράττοντες ἐν δικαιοσύνῃ ὑπὸ τὸν πρωταρχικὸν αὐτῆς ὄρον τοῦ «γνώθι σαυτόν», παρουσιάζοντες τὴν εἰκόνα τῆς σῶφρονος καὶ ἐν πνεύματι ἐπιστήμονος κράτους ζωῆς.

Ἄπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ὀρμώμενος καὶ μὲ τὸ ἰδανικὸν τῆς ἐπικρατήσεως πνεύματος ἀπολύτου δικαιοσύνης ἐκκινῶν, παρατηρεῖ ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ ἡδονισμοῦ καθυπέταξε μέχρι βαθμοῦ ἀνελευθέρου ἡδυπαθείας τὴν ἱερωτέραν ἀξίωσιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πρὸς διαιώνισιν, τὴν μίξιν.

Ἐπειδὴ οὗτος φρονεῖ ὅτι ὁ σκοπὸς αὐτῆς δὲν εἶναι ὡς κακῶς νομίζεται ἡ διαιώνισις ἀλλ' ἡ ἐξευγένισις τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους ἀπὸ ἀπόψεως ὀργανικῆς καὶ πνευματικῆς, διὰ τοῦτο ζητεῖ νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν ἄνθρωπον, τὸν ἐκλυτον ἄνθρωπον τοῦ τετάρτου π.Χ. αἰῶνος. Μετέβη εἰς Κόρινθον, ἔζησεν εἰς Σικελίαν, ἐπὶ ἐπιταεῖαν εἰς τὴν ἡδονικὴν Αἴγυπτον, εἶδε τὸν ἐν χλιδῇ καὶ ἡδονισμῷ ζῶντα Ἀσιάτην, παρετήρησε τὴν οἰκτρότητα τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός τῆς ἐποχῆς του. ⁴ Καὶ ἠθέλησε νὰ ἀπελευθερώσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὸ πάθος, τὸ ὁποῖον κατέστησε μίαν νοσηρότητα εἰς βᾶρος τῆς υἰείας τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους. ἠθέλησε καὶ ἐπεχείρησε νὰ ὠθήσῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ὁδὸν

¹) Πλάτ. Πολιτ. Ε. ΙΧ.

²) Πλάτ. Νόμ. 781.

³) Ἄριστ. Πολιτ. Α. γ.

⁴) Ἐνθα ἄνωτέρω.

τοῦ φυσικοῦ, τοῦ ἀπλοῦ. Παρατήρησε ὅτι τὰ καθ' ὁμάδας ζῶντα, ὑπέκοντα εἰς τὸν ὀρθὸν καὶ ὑγιεινὸν νόμον τῆς φύσεως, συνευρίσκοντο εἰς ὠρισμένας ἐποχὰς καὶ τότε μόνον ὅταν ἐπρόκειτο νὰ γεννήσουν, νὰ διαγωνίσουν τὸ εἶδος των, τὸ ὁποῖον γεννώμενον ἦτο πλήρες ζωῆς, ἀπηλλαγμένον πάσης κηλίδος. ¹ Παρατήρησεν ὅτι εἰς τὸ ζήτημα τοῦ γάμου ἔπαιζε σπουδαίον λόγον ἡ ἐπιλογή, ἡ σωματικὴ καὶ ἡ ψυχικὴ ὑπεροχὴ παρ' αὐτοῖς. Ἐκεῖνος ὡς ἰατρός, ἄριστος ὑγεινολόγος καὶ φυσιολάτρης, τὸν ὁποῖον πλεῖστα τῶν τότε ἐν ἀκμῇ Ἀσκληπιείων κατέθελξαν καὶ ὄν τὴν θεραπευτικὴν ὡς φαίνεται υἰοθετεῖ, παρ' ὅλην τὴν ἀπέχθειάν του πρὸς τὴν «αἰσχρὰν παιδείαν», ² ὡς ἐκεῖνος ἀπεκάλει τὴν ἰατρικὴν καὶ τὴν νομικὴν, διότι ἀμφότεραι προδίδουν ἐκλυσιν τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος. ἐπεχείρησε νὰ ὠθήσῃ τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὴν ἐξ ἧς παρεξέκλινε φυσικὴν ὁδόν, ὡς εἶχεν ἐπιχειρήσει καὶ ἐπιτύχει ἐν πολλοῖς ἡ Δωρικὴ Σπάρτη καὶ ἐν μέρει ἡ Κρήτη. ³

Καὶ οὕτως ἐξηγεῖται διατὶ ὑποστηρίζει ὅτι : «οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες τῆς ὁμοίας φύσεως ἔχοντες κοινὰς κατοικίας καὶ συσσίτια ἐνῶ κανεὶς ἐξ αὐτῶν δὲν θὰ ἔχη τίποτε εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του κατοχὴν θὰ παραμένουν ὡς εἶναι φυσικὸν ὁμοῦ ἐρχόμενοι δὲ εἰς καθημερινὴν μετ' ἀλλήλων ἐπικοινωνίαν καὶ εἰς τὰ γυμνάσια καὶ εἰς τὴν ἄλλην αὐτῶν ἀναστροφὴν φρονῶ ὅτι ἀμφότεροι θὰ ὁδηγηθῶσιν ὑπὸ τῆς ἐμφύτου ἀνάγκης πρὸς σύμμειξιν» ⁴

Μετὰ δὲ τὴν διαπίστωσιν τῆς συλλήψεως ἢ συμβίωσις ἔπρεπε νὰ διακοπῇ ἐφ' ὅσον ὁ σκοπὸς τοῦ γάμου εἶχε πραγματοποιηθῇ, νὰ ἐπαναληφθῇ δὲ μετὰ τὸν ἀποθηλασμόν.

Αἱ ἔγκυοι καὶ αἱ ἐπίτοκοι ἔπρεπε νὰ ἀπολαμβάνουν ἰδιαιτέρων φροντίδων ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας, ζῶσαι εἰς ἰδιαίτερον λίαν τερπνὸν χῶρον, βίον ἀμέριμνον καὶ εὐχάριστον, ἀκολουθοῦσαι μίαν ὑγιεινὴν δίαιταν περὶ τῆς ὁποίας εἰδικώτερον θὰ ὁμιλήσωμεν.

Μετὰ δὲ τὸν τοκετὸν αὐταὶ μὲν θὰ μετέπιπτον εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν Δημοσίων «τιτθῶν» μεταβαίνουσαι εἰς ἰδιαίτερον τόπον τὸν «σηκόν», δημόσιον βρεφοκομεῖον, προσφέρουσαι τὰς ὑπηρεσίας των ὡς θηλάστρια ἐκεῖ ἐπὶ ὠρισμένον χρόνον. Τὸ δὲ ἀρτιγέννητον θὰ παρελαμβάνετο, καθ' ὃν τρόπον θὰ εἴπωμεν ὑπὸ «τῶν ἐπὶ τούτῳ καθεστηκυῶν ἀρχῶν» καὶ ἀφ' οὗ θὰ ἐγένοντο Σπαρτιατικαὶ περὶ τῆς υἰείας τοῦ ἀρτιγεννήτου διαπιστώσεις. θὰ παρεδίδοτο τοῦτο εἰς τὴν οἰκίαν.

¹) Πλάτ. Πολιτ. 458 b.

²) Αὐτόθι.

³) Στράβ, Γεωγρ. 428 c.

⁴) Πλάτ. Πολιτ. 458 c-d.

Ἐκεῖ θὰ κατεβάλετο κάθε προσπάθεια «ὅπως μηδεμία τὸ αὐτῆς αἰσθήσεται... καὶ ὅπως θηλάσονται». ¹ Διότι ὁ Πλάτων ἐφρόνει καὶ ἤθελεν ὅπως ἀντικαταστήσῃ ἢ κοινὴ ὄλων Μητηρ, ἢ Πολιτεία καὶ τὴν μητρικὴν στοργὴν καὶ τὴν οἰκογενειακὴν περίθαλψιν μὲ τὴν ποικιλόμορφον οἰκογενειακὴν ἀγωγὴν.

Ἡ Πόλις - Κράτος, ἐφαρμόζουσα κοινὴν καὶ ἀνάλογον πρὸς τὴν φύσιν ἐκάστου ἀγωγὴν, κοινὸν καὶ ἐνιαῖον πρόγραμμα διὰ τὰς ὁμοφυεῖς φύσεις, θὰ ἐξεπαίδευεν ὄλους ἀναλόγως, διαμορφοῦσα εἰδικότητα ὡς ἐλέχθη.

Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀτομικὴ πρωτοβουλία ἀνήκεν εἰς τὸ Κράτος εἰς τὸ βουλευτικὸν «πλᾶθος» τῶν πυθαγορείων καὶ πᾶσα ἐνέργεια καὶ σκέψις ἀνήκεν εἰς αὐτὸ καὶ μόνον, εἰς τὸ ὁποῖον, σκοπῶς ἐνεργοῦν, ἐσκέπτετο καὶ διέτασσε δι' ὄλους, διὰ τὸ διακρινόμενον ἢ διαβλεπόμενον ἢ συμπεραινόμενον συμφέρον τῆς ὁμάδος διὰ τοῦτο καὶ ὁ γάμος, ὡς καθῆκον καὶ δημόσιον ὑποῦργημα, ἔπρεπε νὰ ὑπόκειται εἰς τοὺς νόμους καὶ τοὺς κανόνας τῆς ὑγιεινῆς καὶ μόνον αὐτῆς, ἥτις θὰ ἐδημιούργει ἀφ' ἐνὸς μέλλοντας ἀρίστους πολίτας καὶ κατάστασιν ἀπὸ δημογραφικῆς ἀπόψεως ἀρίστην διὰ τὴν Πόλιν - Κράτος.

Διὰ τοῦτο ὁ γάμος, ὅστις θὰ ἐγένετο ἄνευ τοῦ καθιερωμένου ὑπὸ τῆς Πολιτείας τύπου, ὅστις δὲν θὰ καθηγιάζετο ὡς «ἱερὸς γάμος» θὰ ἐθεωρεῖτο παράνομος καὶ ὁ ἐκ τοῦ γάμου προκύπτων ἀπόγονος θὰ ἦτο νόθος κοῖ ἀνῆρος καὶ μὴ τυγχάνων τῆς υἱοθετήσεως ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας, ἥτις οὕτω δὲν θὰ ἀνελάμβανε οὐδεμίαν μέριμναν καὶ δὲν θὰ ἐγγυᾶτο διὰ τὴν διατροφήν καὶ μόρφωσιν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ θὰ ἦτο ἐκτὸς τοῦ προϋπολογισθέντος ἀριθμοῦ τῶν μελλόντων ἐλευθέρων πολιτῶν διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ φονευθῇ.²

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ χρόνου τῆς τεκνοποιήσεως, περὶ τοῦ ὁποῖου εἰδικῶς θὰ ὁμιλήσωμεν, οἱ παρήλικες θὰ ἠδύναντο ἐλευθέρως νὰ συζοῦν «θεωρούμενοι ὡς γονεῖς ὄλων ἐκείνων, οἵτινες ἐγεννήθησαν ὅτε αὐτοὶ εἶχον νυμφευθῆ, ἀδελφοὶ δὲ θὰ ἐθεωροῦντο τὰ παιδιὰ ἐκείνα, τὰ ὁποῖα εἶχον γεννηθῆ διὰ τὰς μητέρας καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν ἐγέννων ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφάς.»³

Οἱ θεωρίαι τῆς κοινότητος τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων εἶναι μὲν ἐξελιγμένη μορφή τοῦ δωρικοῦ γάμου καὶ τῆς δωρικῆς σεξουαλικῆς ἐλευθεριότητος δὲν εἶναι ὅμως ἀπηλλαγμένη τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐν τῇ Λυβίᾳ καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἀκόμη συμβαινόντων, εἰς τὴν ὁποῖαν αἱ γυναῖκες ἦσαν κοιναὶ μεταξύ τῶν ἐκεῖ διαπρεπῶν, τὰ δὲ γεννώμενα τέκνα διε-

¹) Πλάτ. Πολ. 458 α.

²) Αὐτόθι.

³) Αὐτόθι 458 σ.

χωρίζοντο καὶ κατετάσσοντο εἰς οἰκογενείας ἀναλόγως τῶν παρουσιαζομένων μεταξύ τῶν τέκνων καὶ τῶν συμβληθέντων γονέων ὁμοιοτήτων.¹

Ἄλλ' ἐνῶ ὁ Πλάτων ἀποβλέπων εἰς τὴν παραγωγὴν «καλλίστων» ἀπογόνων διὰ τῶν «καλλίστων» ὡς θὰ ἴδωμεν γονέων, ἐζήτει νὰ δημιουργήσῃ μίαν, τὴν μᾶλλον ἰδεώδη ἀριστοκρατίαν, τοὺς ἀγαθοὺς τοῦ θεόγνιδος,² διὰ τοῦτο κατήργει τὸν παλαιὸν τύπον τοῦ γάμου μὲ τὰ οἰκονομικὰ κυρίως ἐλατηρία τούτου, ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους ἀντιτίθεται πλήρως πρὸς αὐτὰ λέγων ὅτι ἡ πραγματοποίησις τοῦ προγράμματος τοῦ Πλάτωνος «καὶ γυναῖκες νὰ εἶναι κοιναί», σύζυγοι τῶν ὁμοφυῶν πρὸς αὐτὰς ἀνδρῶν, εἶναι δύσκολον νὰ ἀποτελέσῃ νόμον τοῦ Κράτους πρᾶγμα ἀδύνατον νὰ συμβῇ ἀπὸ τὴν λογικὴν ἐξετάσιν τῶν πραγμάτων.³

Διότι ἡ αἰτία διὰ τὴν ὁποῖαν ὁ Πλάτων ἐζήτει τὴν κοινότητα τῶν γυναικῶν διὰ νὰ καταστήσῃ δι' αὐτῆς ὁλόκληρον τὴν Πολιτείαν ἐνιαῖον καὶ ἀδιαχώριστον ὄργανισμὸν⁴ εἶναι μὲν ἄριστον ὡς ἰδέα ἀλλ' ἀδύνατον φυσιολογικῶς. Διότι ὅσον ἡ Πολιτεία ἀναπτύσσεται καὶ γίνεται μία ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς Πλατωνικῆς πόλεως αὐτὴ οὐδέποτε θὰ λάβῃ τὴν μορφήν πόλεως ἀλλὰ «μᾶλλον οἰκίας»,⁵ ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐλλείπει ὁ κύριος καὶ ἀπαραίτητος ὄρος «ἡ συμμαχία» τῶν πολιτῶν, τῆς ὑπάρξεως καὶ προόδου τῆς Πολιτείας, ἣτις εἶναι καταφανεστέρα εἰς τὰς μικροτέρας ομάδας ὡς ἡ Πλατωνικὴ Πόλις—Κοινότης, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν συμβαίνει εἰς τὰς οἰκογενείας ὧν τὰ μέλη συνδέει ἄπλως ἡ ἀγάπη καὶ ὄχι ἡ ἄμιλλα.⁶ Ἄλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς αὐστηροτέρας φιλοσοφικῆς ἐρεῦνης ἡ μετατροπὴ τῆς πόλεως εἰς ἐνιαῖον καὶ ἀδιαχώριστον ὄργανισμὸν εἶναι ἀδύνατος. Διότι ἐν τῇ κυριολεξίᾳ ἡ Πόλις—Κράτος «δὲν συνίσταται ἐκ περισσοτέρων μόνον ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν μορφήν καὶ τὴν φύσιν διαφερόντων. Διότι ἡ πόλις δὲν γίνεται ἐξ ὁμοίων.»⁷ Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς πρέπει νὰ διαφέρουν τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ ἀποτελεῖται τὸ ἕν αὐτό, ἡ Πόλις. Διότι τὴν ἔννοιαν τῆς ἰσότητος διατηρεῖ ἡ ἀμοιβαία συνδρομὴ τῶν ἀτόμων, αὐτὸς δὲ εἶναι καὶ ὁ λόγος τῆς διατηρήσεως τῶν Πολιτειῶν, καθ' ὅσον «τὸ ἀντιπεπονθὸς σώζει τὰς πόλεις», τοῦθ' ὀπερ ἀποδεικνύει ὅτι ἐκ φύσεως ἡ Πόλις—Κράτος δὲν εἶναι κα-

¹) Ἀριστ. Πολιτ. 1262 20 - 25.

²) *gæg raed* I. σελ. 797 London-Oxford 1945.

³) Ἀριστ. Πολιτ. 1261 α.

⁴) Αὐτόθι 1261 α.

⁵) » » »

⁶) » « «

⁷) » 1261 α-1261 β 15.

τασκεασμένη νά είναι μία. Καί ἐπειδή ἡ οἰκία εἶναι κάτι περισσότερον ἐπαρκές ἀπό τόν ἕνα καί ἡ πόλις εἶναι αὐταρκέστερον ἀπό τήν οἰκίαν, διὰ τοῦτο ὅταν ἡ πόλις διὰ τῆς ἐνοποιήσεως μετατραπῆ εἰς οἰκίαν θά εἶναι ἀνεπαρκῆς εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ὡς οἰκία μᾶλλον ἢ πόλις».

Ἡ γυνή πρέπει νά ἀνήκη εἰς τόν σύζυγόν της, νά εἶναι δέσποινα τοῦ οἴκου, ἡ μήτηρ καί ἡ πρώτη παιδαγωγός τῶν τέκνων της. Οὕσα δέ διάφορος ὡς πρὸς τήν φύσιν ἀπό τόν ἄνδρα ἀναπληροῖ αὐτόν εἰς ὅσα αὐτός ἀδυνατεῖ νά ἐκτελέσῃ.¹

Προκειμένου δέ περί τῆς ἀποκτήσεως παιδῶν καί τῆς συμβατικῆς συγγενείας λέγει σὺν τοῖς ἄλλοις ὅτι εἰς τήν Πλατωνικὴν Πολιτείαν ὅλοι θά εἶναι ἀμφίβολοι πατέρες καί ἀβέβαιοι συγγενεῖς. Διότι ὁ τυχῶν παῖς εἶναι υἱὸς τοῦ τυχόντος πολίτου,² ὅστις οὐδέν πραγματικὸν ἐνδιαφέρον δύναται νά λάβῃ ὑπὲρ οἴουδήποτε πάσχοντος. Διὰ τοῦτο εἶναι «προτιμότερον νά εἶναι τις γνήσιος ἀνεψιὸς παρά κατὰ τὸ Πλατωνικὸν σύστημα υἱός»³ Διότι ὅλοι κατὰ τόν αὐτὸν τρόπον θά ἀδιαφορήσωσι διὰ τὰ παιδιά καί τὰς συζύγους των, τοῦθ' ὅπερ δηλοῖ καί ἀποδεικνύει ἀπάμβλυσιν καί ὄχι ἀνάπτυξιν τῆς τόσο ἀπαραιτήτου ἀγάπης. Διότι ἔνεκα τοῦ θεσμοῦ τῆς καταργήσεως τῶν οἰκογενειακῶν δεσμῶν ἡ φιλία γίνεται λίαν χαλαρά καί δέν ὑπάρχει καμμιὰ πιθανότης ὁ υἱὸς νά λέγῃ ὁ «πατήρ μου» ἢ ὁ πατήρ ὁ «υἱός μου» τινά.⁴

Εἰς κοινωνίαν δέ εἰς τὴν ὁποῖαν οὐσιαστικῶς δέν ὑπάρχουν πατέρες, υἱοὶ καί ἀδελφοὶ ἐκεῖ κατ' ἀνάγκην δέν θά ὑπάρχουν πατρικά, υἱικά καί ἀδελφικά αἰσθήματα.⁵

Διότι δύο πράγματα εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα κάμνουν τοὺς ἀνθρώπους νά ἐνδιαφέρωνται καί νά ἀλληλοαγαπῶνται: ἡ ἰδιοκτησία καί ἡ μεταξὺ τῶν ἀτόμων στοργή. Οὐδέν τῶν αἰσθημάτων τούτων εἶναι δυνατόν νά ὑπάρξῃ εἰς κοινωνίαν ὡς ἡ Πλατωνικὴ εἰς τὴν ὁποῖαν ἔχει καταργηθῆ ἡ ἰδιοκτησία καί ἡ οἰκογένεια,⁶ ἀρχαὶ αἵτινες συνέχουν τὰ ἄτομα ἐντὸς τοῦ στενοῦ δεσμοῦ τῆς ἀγάπης, ἧτις οὕτω φυγαδεύεται καταργουμένων τῶν δύο τούτων θεσμῶν, οἵτινες εἶναι βασικαὶ προϋποθέσεις ἰρὸς ψυχικὴν ἔνωσιν τῶν ἀτόμων ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἵνα εἰς αὐτὸ καί μόνον ἀρκεσθῶμεν.

1) Ἄριστ. Πολιτ. 1261 b 15-17.

2) Αὐτόθι 1262 e 2.

3) » 1262 α 15.

4) » 1262 b 15-2).

5) » 1262 b 20-25.

6) » 1262 b 28 30.

76 Γάμος - Σκοπὸς αὐτοῦ.

Εἰς τὴν Πλατωνικὴν Πολιτείαν, ὡς εἶπομεν, ὄλαι αἱ ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς ἦσαν καὶ ἔπρεπε νὰ ἐγένοντο διὰ τῆς Πολιτείας, τῆς ὁποίας πάντες ἦσαν στρατιῶται καὶ ἐκτελεστικά ὄργανα. Κατ' ἀνάγκην καὶ ὁ γάμος ἦτο κρατικὴ ἐκδήλωσις ὡς ἀκριβῶς συνέβαινεν εἰς τὴν Δωρικὴν Σπάρτην.

Εἶπομεν ὅτι ὁ Θεόγνις ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἐξ ἐπιλογῆς γένεσιν ἐκλεκτῶν τύπων. Ὁ Πλάτων ἀκολουθῶν ὡς θὰ ἴδωμεν, τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐζήτει καὶ οὗτος τὴν δημιουργίαν ἀρίστων πνευματικῶς καὶ σωματικῶς τύπων δι' εἰδικοῦ συστήματος ἐπιλογῆς καὶ ἀνατροφῆς ἐπιτυγχανομένων. Τὸ Σπαρτιατικὸν σύστημα, τὸ ἐφαρμοζόμενον εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ γάμου ἦτο ἓν πράγματι διάμεσον στάδιον μεταξὺ τῆς Πλατωνικῆς θεωρίας περὶ ἐξευγενίσεως τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ εἴδους καὶ τῆς περὶ εὐγενείας παλαιᾶς ἀντιλήψεως.

Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Πλάτωνος ἡ Ἀθηναϊκὴ ἀριστοκρατία υἰοθέτει ἐν πολλοῖς πολλὰς παιδαγωγικὰς Δωρικὰς ἀρχὰς αἵτινες καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας ὡς καὶ εἰς πλείστας ἄλλας Ἑλληνικὰς Πολιτείας εἶχον φανατικοὺς ὀπαδοὺς, οἵτινες καὶ ἐνεδύοντο καὶ συμπεριεφέροντο κατὰ Δωρικὸν ὅλως τρόπον.¹

Παρὰ Πλάτωνι εὔρεν ἀπήχησιν ἡ Δωρικὴ παιδαγωγικὴ ἀρχή, ὡς εἶπομεν, ὅτι ἡ ἀγωγή ἔπρεπε νὰ ἀρχίζη μὲ τὴν σύλληψιν καὶ γέννησιν τοῦ βρέφους.²

Ὁ Πλάτων ἀνέγνωσε πλείστα παιδαγωγικὰ ἐγχειρίδια καὶ ἄλλας παιδαγωγικὰς καὶ ἰατρικὰς μελέτας, σχετιζομένας μὲ τοὺς ὄρους ὑφ' οὓς δέον νὰ γίνεται ἡ σύλληψις διὰ νὰ λάβῃ τὸ συλλαμβανόμενον ὄλα τὰ ἀπαρατήτα πρὸς τελειοποίησιν στοιχεῖα καὶ βάσεις.³

Παρὰ Δωριεῦσι πρωτίστην θέσιν εἰς ὑγεινομικὴν κλίμακα κατεῖχον αἱ γυμναστικαὶ ἀσκήσεις, ἡ ἐγκράτεια. Ἀμφότεροι ὡς θὰ εἴπωμεν εἰδικῶς οἱ γονεῖς ἔπρεπεν ἀπαραιτήτως νὰ υποβληθῶσιν εἰς τὴν ὑγιεινὴν ταύτην δίαιταν, ἣτις ὤφειλε νὰ συνοδεύεται καὶ ὑπὸ ὑγιεινῆς καὶ δυναμωτικῆς τροφῆς. Εἰς τὴν Πολιτείαν εὐρίσκονται σημεῖα τινὰ ἐπηρεασμένα ἀπὸ τὰς ἀρχὰς ταύτας,⁴ τὰ ὁποῖα ὑποστηρίζουν τὴν Πλατωνικὴν ἀντίληψιν ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ ἀξιῶσῃ ἡγεσίαν ἐν τῇ Πλατωνικῇ Πολιτείᾳ πλὴν ἐκείνων, οἵτινες θὰ κατεῖχον, θὰ διέθετον, πνευματικὰς καὶ ὀργανικὰς δεξιότητας πολὺ πέραν τοῦ μετρίου.

¹) Μιστριώτου Πρωταγόρας Εἰσαγωγή.

²) Ξενοφ Λακεδ. Πολιτ. I.

³) Diels Κριτίας 32.

⁴) Gaeger Paideia II 243 London Oxford 1915.

Τὸ σπουδαῖον παρὰ Πλάτωνι εἶναι τὸ ἐξῆς, ὅτι οὗτος δὲν ἐσκέπτετο καὶ δὲν ἤθελε νὰ δημιουργήσῃ ἀπλῶς μίαν ἀριστοκρατίαν αἵματος καὶ νὰ ἐκπαιδεύσῃ αὐτὴν ἐν ἀρετῇ. Διανοεῖτο καὶ ἐπεδίωκε νὰ ἐκλέξῃ, ὡς θὰ εἴπωμεν, ἐκείνους οἵτινες ἀντεπροσώπευον τὴν τελειότεραν ἐκδήλωσιν τῆς ἀρετῆς, διότι ἤθελε νὰ δημιουργήσῃ μίαν ἐκλεκτὴν ἀριστοκρατίαν πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς μορφῆς, εὐωδουμένης ὑπὸ τοῦ ὑγιεστεροῦ ὀργανισμοῦ.

Ἡ ἄποψις κυρίως αὕτη ὠδήγησε τὸν Πλάτωνα εἰς τὴν υἰοθέτησιν τοῦ Πυθαγορείου συστήματος, ὥστε νὰ ἀπογορεύσῃ ὡς ἐλέχθη εἰς τοὺς φύλακας νὰ ἔχουν ἀτομικὴν ἰδιοκτησίαν καὶ νὰ ἄγουν ἰδιωτικὸν βίον, νὰ δεσμευθοῦν διὰ γάμου ὑπὸ τὴν σημασίαν σταθερᾶς καὶ μονίμου συμβιώσεως. Διὰ τοῦτο ἠθέλησε καὶ ἀντεκατέστησε ταύτην διὰ προσκαίρων σχέσεων ὡς μέσον μιᾶς ἀπροσώπου μεθόδου ἀνατροφῆς τῶν καλλίστων παιδιῶν.

Ὁ γάμος παρὰ Πλάτωνι εἶναι καὶ κατάργησις τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀτόμου ἔναντι πάλιν τοῦ ἀτόμου, τῆς ἀξιώσεως τοῦ σώματος πρὸς αὐτὸ πάλιν τὸ σῶμα χάριν τοῦ Κράτους τῆς φυλῆς, τὴν ὁποῖαν προσκαλεῖται ὁ ἄνθρωπος νὰ ὑπηρετήσῃ, προσφέρων αὐτῇ ὅ,τι καλύτερον ἔχει καὶ ὅπως πρέπει διὰ νὰ ὠφελήσῃ καὶ ἐξιδανικεύσῃ ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἀρετῆς τὴν Πολιτείαν, Εἰς τὴν Πλατωνικὴν Πολιτείαν οἱ ἄνθρωποι κατεῖχον τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἧ ὁ τρόπος τῆς χρησιμοποίησεως αὐτῶν ἀνήκεν εἰς ἄλλον, εἰς τὴν πόλιν. Διότι καὶ ὁ ἔρως ὑπὸ τὴν σημασίαν ἣτις δίδεται εἰς αὐτὸν παρ' ἡμῖν, ἀπηγορεύετο εἰς τὴν Πλατωνικὴν Πολιτείαν.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ἡ αἰσθηματικότης δὲν ἀπηγορεύετο ἀλλ' ὅτι αὕτη ἔπρεπε νὰ ὑποχωρῇ πρὸ τῆς κρατικῆς ψυχρᾶς λογικῆς καὶ ὑπαγορεύσεως ¹ μέχρι σημείου τελείας ἐκμηδενίσεως τῆς ἀτομικῆς προτιμήσεως. Διότι «πᾶς νέος ὠφείλε νὰ συνάψῃ τὸν συμφέροντα εἰς τὴν Πολιτείαν γάμον καὶ ὄχι τὸν μᾶλλον εὐχάριστον εἰς αὐτόν, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ὀλόκληρος ἡ Πολιτεία γίνεται ἐκ τοῦ συσσωρευομένου εἰς τινὰς πλούτου καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ἐπερχομένης διαφθορᾶς τῶν ἠθῶν ἀνώμαλος» ² καὶ ἀκατάστατος. Κανὼν ἐπωφελοῦς ἐξυπηρετήσεως τῆς ἀνθρωπίνης κοινότητος ἐπέβαλεν τὴν διασποράν, τὴν κατανομήν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἀστικά καθεστῶτα τῶν ἀγαθῶν. ³ Ἡ τυραννὶς κατοικεῖ εἰς τοὺς πλουσίους οἴκους. Τὸ χρῆμα ἀνέκαθεν διέφθειρε καὶ ἐξηγόρασε συνειδήσεις εἰς βάρος τῆς ἐλευθερίας. Τοῦτο φοβεῖται ὁ Πλάτων· καὶ διὰ τοῦτο εἰς τοὺς

¹) Πλάτ. Πολιτ. 450 d-e.

²) » Νόμοι 783 c.

³) Σολων. Ὑποθ.

Νόμους τροποποιῶν τὰς περί γάμου θεωρίας του συνίστα τὰ ἀνωτέρω.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ γάμος εἶναι ἡ βᾶσις τῆς οἰκογενείας καὶ ἡ οἰκογένεια ἡ βᾶσις τῆς κοινότητος, ¹ διότι ἡ ἀφειτηρία τῆς ὑπέρ-
ξεως τῶν ἀνθρώπων εἶναι «ἡ τῶν γάμων σύμμικσις καὶ κοινω-
νία», ² ἡ σύναψις τῶν γάμων καὶ ἡ μεταξὺ τῶν ἀτόμων τοῦ
διαφόρου φύλου συμβίωσις, διὰ τοῦτο προέχον ζήτημα διὰ πάν-
τα νομοθέτην πρέπει νὰ εἶναι οἱ περί γάμου νόμοι. Διότι οὗ-
τοι εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν τεθῶσι πρῶτοι ἐξ ὄλων θὰ ἐτίθεν-
το καλῶς ἀπὸ ἀπόψεως ὀρθῆς διαρρυθμίσεως καὶ ὠφελιμότητος
διὰ τὴν Πολιτείαν. Διότι οὕτω θὰ ἐτίθεντο τὰ βᾶθρα αὐτῆς ἀ-
κλόνητα καὶ σταθερά.

Κατὰ τὸν Πλάτωνα ὁ πρωταρχικὸς ὄρος τοῦ γάμου ἔ-
πρεπε νὰ εἶναι ἡ βιολογικὴ αὐτοῦ εὐδοκίμησις. Διότι δι' αὐτῆς
ἐξασφαλίζεται ἡ σωματικὴ εὐεξία καὶ ἀρτιότης, αἵτινες ἐγ-
γυῶνται τὴν πρόοδον καὶ ἐξέλιξιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. ³

Καὶ ἐφ' ὅσον ὁ σκοπὸς τοῦ γάμου εἶναι ἡ πρόοδος καὶ
ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἐπειδὴ δὲ μέχρι τῶν ἡμερῶν
του, ὡς λέγει, ὑπῆρχον πολλοὶ τρόποι ἀποκτήσεως τέκνων, διὰ
τοῦτο ἔπρεπεν εὐρύτατα νὰ ἀναπτυχθῇ τὸ θέμα: ὑπὸ ποίας
συνθήκας καὶ μὲ ποῖον τρόπον ἔπρεπε νὰ ἀποκτῶνται τὰ παι-
διὰ καὶ ἀφ' οὗ ἐγεννῶντο πῶς θὰ ἐτρέφοντο, πῶς θὰ ἐγένετο ἡ
σύζευξις, ὁ γάμος. ⁴

Τὰ κύρια ταῦτα σημεῖα, ὡς ἀποτελοῦντα τὰ βᾶθρα τῆς
Πλατωνικῆς παιδαγωγικῆς, παρέχουν εὐρὺ στάδιον παιδαγω-
γικῆς ἐρεῦνης καὶ θέμα ἀνεξαντλήτων συμπερασμάτων, ἅτινα
ὄλα κατευθύνονται πρὸς ἓνα μεγαλειώδη σκοπὸν, πῶς θὰ ἀ-
θροίσουν τοὺς ὄρους τοῦ καλοῦ κάγαθοῦ, τοῦ Πλατωνικοῦ ὄ-
ραίου καὶ πνευματικοῦ τελείου, διὰ νὰ ὀδηγήσουν τὸν κόσμον
εἰς τὸν ὀρίζοντα, ἀφ' ὃν διαφαίνονται καὶ καθορῶνται αἱ τρεῖς
σφαῖραι τῶν Πλατωνικῶν ἰδεῶν, ὑφ' ἧς ἐκδηλοῦται ἡ ζωὴ τοῦ
τελείου, πρὸς τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ κατατείνῃ ἡ ἀγωγή καὶ ἡ
παιδεία, ὡς μέσα ἐπιτεύξεως τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας. Καὶ
ἐπειδὴ παρὰ Πλάτων, προεῖχε τὸ ζήτημα τῆς τάξεως καὶ πολι-
τικῆς ἀρμονίας, ἣτις ἐκανονίζετο ἀπὸ τὴν ἰθύνουσαν, τὴν ἡγέ-
τιδα τάξιν τῶν φυλάκων, ἣτις ἦτο ἐξελιγμένη ἀντιγραφή τῆς
Δωρικῆς ἀριστοκρατίας ὑπὸ τὴν Πυθαγόρειον μορφήν τοῦ βου-
λευτικοῦ πλήθους, διὰ τοῦτο ὁ Πλάτων φροντίζει καὶ λαμβάνει
πρόνοιαν μόνον διὰ τὴν διαιώνισιν τῶν ἡγετικῶν ἀρχῶν, διὰ

¹) Ἄριτ. Πολιτ. 1262 α

²) Πλάτ. Πολιτ. 459 α.

³) Πλάτ. Νόμ. 721 α.

⁴) Πλάτ. Πολιτ. 446 d-c.

τήν τάξιν ἐπομένως τῶν φυλάκων, εἰς οὓς ἐνσαρκοῦνται αὐταί.

Ὁ γάμος ἐπομένως ἀφορᾷ ἐν τῇ «Πολιτείᾳ», διότι εἰς τοὺς «Νόμους» ἐπεκτείνεται τὸ ζήτημα καὶ λαμβάνει τὴν ἀστικήν του μορφήν, μόνον τοὺς φύλακας, πολιτικούς καὶ στρατιωτικούς ἡγέτας. Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν μεριμνῶν καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν προερχομένων τέκνων λέγει: «Ποία ἄραγε θὰ εἶναι εἰς τὴν Πολιτείαν μας ἡ μορφή καὶ ἡ ἐκδήλωσις τῶν σχέσεων τῶν φυλάκων ἀμφοτέρων τῶν φύλων πρὸς γέννησιν καὶ μόρφωσιν τῶν παιδιῶν, πρὸς ἀνατροφήν τῶν γυναικῶν ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς γεννήσεως μέχρι πέρατος τῆς νεότητος, πρᾶγμα πολὺ καθὼς φαίνεται δύσκολον». Διότι τὸ ἄλλο στάδιον αὐτῆς τὸ μέχρι θανάτου ἐξικνουμένων εἶναι ὀλιγώτερον κοπιῶδες, διότι καὶ αἱ βασεῖς τοῦ οἰκοδομήματος ὄχι μόνον ἔχουν τεθῆ ἀλλὰ καὶ αἱ κατευθύνσεις καὶ ἡ πορεία τῆς ἀγωγῆς ἐχάραξαν πρὸ πολλοῦ τὰ ἰδανικά καὶ τοὺς σκοποὺς εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀτόμου, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς ἀναπτυσσομένης κρίσεως καθίσταται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πειθήνιον καὶ πειθαρχοῦν εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον ἄτομον.

Τοῦτο ὅμως παρ' ὄλην τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κρίσεως αὐτοῦ ἔχει ἀνάγκην συνηθείας πρὸς τὸ καλὸν καὶ πρακτικῆς ἐξασκήσεως καὶ ὑποχρεωτικῆς διὰ τοῦ νόμου συμμορφώσεως καὶ ὑπαγωγῆς αὐτοῦ εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ ὀρθοῦ λόγου διακρινόμενον ὡς ὀρθόν, δίκαιον καὶ συμφέρον.

Ἐπὶ τῶν σημείων τούτων ἡ Πολιτεία ἐκ καθήκοντος ἀσχολουμένη καὶ ταῦτα, ἐν ταῖς γενικαῖς αὐτῶν μορφαῖς ἐξετάζουσα καὶ διδάσκουσα, ζητεῖ ἀπὸ ὅλους τοὺς πολίτας πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν ὡς εἰς ἰδεώδη ἀπασχολοῦντα ἀνέκαθεν τὴν ἀνθρωπότητα, περιβαλοῦσα ταῦτα, μὲ τὴν ἱερότητα θείας ἐπιταγῆς ἣτις ἀξιοῖ καὶ ἐπιβάλλει τὴν ἀνθρωπίνην ἐπιβίωσιν ὡς ὑποχρέωσιν καὶ καθῆκον ὄλων τῶν δυναμένων νὰ θύσουν εἰς τὸν βωμόν ὄχι τῆς ἀγοραίας ἀλλὰ τῆς σεμνῆς Ἀφροδίτης, τῆς γονιμοποιοῦ Κύπριδος.

74. Χρόνος γάμου.

Ὁμιλήσαμεν προηγουμένως περὶ γάμου καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Δὲν ὠμιλήσαμεν ὅμως περὶ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἔπρεπε νὰ ἐγένετο οὗτος. Παρίσταται ὅθεν ἀνάγκη νὰ γίνῃ ἀμέσως λόγος καὶ νὰ δοθοῦν αἱ δέουσαι ἐξηγήσεις καὶ ἐπὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου θέματος.

Εἶπομεν ὅτι ὁ Πλάτων διὰ τοῦ γάμου ἐπεδίωκεν ὄχι τὴν ἀριθμητικὴν ἐπάυξιν τῶν πολιτῶν ἀλλὰ τὴν ποιοτικὴν βελ-

1) Πλάτ. Πολ. 450 h-c.

τίωσιν αὐτῶν.¹ Διὰ τοῦτο καθώρισε καὶ τὸν χρόνον, τὴν ἡλικίαν καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ γίνωνται αἱ γεννήσεις. Θίγων λοιπὸν τὸ ζήτημα τοῦτο εὕρισκει ἐκ γενομένων παρατηρήσεων ἐπὶ τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου ὅτι ὁ πρόωρος ἢ ὀψιμος γάμος δὲν δίδει ἀκμαίους καὶ ὑγιεῖς ἀπογόνους, ἐνῶ ὁ ἐν ὠρισμένῃ, ὁ ἐν ὠρίμῳ ἡλικίᾳ τοιοῦτος δίδει τοὺς μᾶλλον ἀγαθοὺς καρπούς. Ἡ παλαιὰ βιολογία ἐκ παρατηρήσεων τῆς κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι «ἐξ ἀκμαζόντων δεῖν τὰ ἔκγονα γίνεσθαι», ὅτι δηλαδὴ τὰ παιδιά πρέπει νὰ προέρχωνται ἐκ γονέων εὕρισκομένων εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας των. Παρατήρησεν ἐπίσης ὅτι «διὰ μὲν τὴν γυναῖκα ὁ κανονικὸς χρόνος τῆς ἀκμῆς εἶναι τὰ εἴκοσι ἔτη διὰ δὲ τὸν ἄνδρα τὰ τριάκοντα» τοιαῦτα. Ἡ μὲν γυνὴ λοιπὸν δύναται νὰ ἀρχίσῃ νὰ γεννᾷ ἀπὸ τοῦ εἴκοστοῦ μέχρι τοῦ τεσσαρακοστοῦ· ὁ δὲ ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ τριακοστοῦ μέχρι τοῦ πεντηκοστοῦ πέμπτου. Διότι ἡ σωματικὴ καὶ ἡ πνευματικὴ ἀκμὴ ἀμφοτέρων εὕρισκεται εἰς τὸ περίγραμμα τοῦ χρόνου τούτου. Διὰ τοῦτο «ἐάν τις πρεσβύτερος ἢ νεώτερος ἐπιχειρήσῃ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὰς εἰς τὸ Κράτος τεκνοποιήσεις, θὰ διακηρύξωμεν ὅτι ἡ παρανομία αὕτη δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένη οὔτε ἀπὸ τοὺς θεοὺς οὔτε ἀπὸ τοὺς ἀνθρωπίνους νόμους. Διότι ἐπιχειρεῖ νὰ γεννήσῃ εἰς τὴν Πολιτείαν τέκνον, τὸ ὅποῖον, ἂν διαφύγῃ τῆς προσοχῆς μας, θὰ γεννηθῇ, τεκνοποιηθὲν ὄχι ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν θυσιῶν καὶ θὰ προκύψῃ ὄχι ἐξ εὐχῶν, τὰς ὁποίας εἰς ἐκάστους γάμους θὰ εὐχῶνται οἱ ἱερεῖς καὶ αἱ ἱέρειαι καὶ ἡ πόλις ὀλόκληρος διὰ νὰ προκύψουν ἀπὸ τοὺς ἐναρέτους ἐναρετώτεροι καὶ ἀπὸ τοὺς ὠφελίμους ὠφελιμώτεροι, ἀλλ' ὅστις ἀπόγονος ἔχει συλληφθῆ εἰς ὥραν συσκοτίσεως καὶ τρομερᾶς ἀκολασίας.»²

Εἰς τὸ κράτος τῆς τελείας ἀρετῆς, εἰς τὴν Πολιτείαν τῆς τελείας δικαιοσύνης οἱ ἱερεῖς καὶ αἱ ἱέρειαι, ἡ ἐπιστημονικῶς ποιηθεῖσα θρησκεία, ἀκολουθοῦσα τὴν θεωρίαν τῆς δημιουργίας τελείως ἠθικοῦ καὶ πνευματικοῦ περιβάλλοντος, ἔθετε καὶ καθηγίαζεν ὡς τελικὸν αἷτιον τοῦ γάμου τὴν ἐξ ἀγαθῶν πολιτῶν γέννησιν καλυτέρων καὶ τὴν ἐξ ὠφελίμων δημιουργίαν ὠφελιμωτέρων ὑπὸ τὴν βαθυτέραν σημασίαν τοῦ φιλοσοφικοῦ, τοῦ Πλατωνικοῦ ὄρου «Καλός», ἐρμηνευομένου ὡς «πρέπων» αἰσθητικῶς καὶ νοητῶς.³ Ἡ βαθεῖα παρατήρησις τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἥτις καὶ εἰς τὸ βιολογικὸν πεδῖον ἐπέδειξεν ἀκαταγώνιστον διορατικότητα καὶ ὀξυδέρκειαν, κατορθώσασα νὰ διακρίνῃ καὶ μικρόβια καὶ σπερματοζωάρια,⁴ νὰ καθορίσῃ

¹) Πλάτ. Πολιτ. 460 c-d, Gaeger II σ. 249 London-Oxford 1945.

²) Π. λιτ. 460 e - 461 b.

³) Ἰππίας Μείζων. 294 e. 294 c.

⁴) Τίμ. 63.

φύσεις νόσων, νὰ περιγράψῃ αὐτάς καὶ νὰ ὑποδείξῃ θεραπείας, ἢ παρατήρησις, λέγομεν, αὕτη κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐὰν ἡ γέννησις τῶν παιδιῶν δὲν γίνῃ «ἐξ ἀκμαζόντων ὅτι μάλιστα γονέων», οἵτινες θὰ ἦγον τὴν ἀνωτέρω ἡλικίαν, τότε καὶ τὸ ἀνθρώπινον ποίμνιον κατ' ἀντίθεσιν «τοῦ πλήθους τῶν ὀρνίθων καὶ κυνῶν»¹⁾ τοῦ προερχομένου ἐξ ὑγιῶν καὶ ἐξ ἀκμαζόντων γονέων, θὰ εἶναι κατώτερον καὶ ἀλλότριον τοῦ σκοποῦ δι' ὃν καὶ ἐγεννήθη.

Διὰ τὸν Πλάτωνα τὰ μέτρα καὶ ἡ πρόνοια αὕτη ἐπέχουν θέσιν φαρμάκου, τὸ ὁποῖον ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξυγίανσιν τοῦ ἀνθρώπινου ποίμνιου²⁾ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Ζητεῖ νὰ ἐπιτύχῃ ὄχι ἀπλῶς τὸν καλὸν κάγαθὸν τύπον τῆς Ἀθηναϊκῆς Πολιτείας ἀλλὰ τὸν δίκαιον πολίτην ἐν τῷ τελείῳ δικαίῳ Κράτει.

Ἡ πρόνοια αὕτη εἶναι ἡ ἀπαραίτητος προϋπόθεσις καὶ εἰσαγωγή εἰς τὴν ἀγωγήν τοῦ φύλακος, εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς ἰθυνούσης τάξεως.³⁾ Διότι ὁ Πλάτων θέλει νὰ δημιουργήσῃ μίαν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν εὐγένειαν, δημιούργημα καὶ προσπάθεια ἀφ' ἑνὸς τῆς Πολιτείας καὶ τῆς ἀτομικῆς προσπάθειας καὶ δυναμικότητος ἀφ' ἑτέρου ἦτο ἀδυσώπητος πρὸς τοὺς ἀνικάνους καὶ ἀναξίους, ἀνοίγων τὰς πύλας τῆς διοικητικῆς καὶ στρατιωτικῆς μηχανῆς εἰς τοὺς ἀξίους, εἰς τὴν φιλόσοφον καὶ βουληφόρον τάξιν, εἰς τὴν ἐν κινεύματι λογικῆς καὶ σωφροσύνης ἀντιμετωπίζουσιν τοὺς κινδύνους.

Ἡ εὐγένεια διὰ τοῦτο δὲν ἐστηρίζετο εἰς τὴν κληρονομίαν πολιτικῶν δικαιωμάτων, ἀλλ' εἰς τὴν διοχέτευσιν πλεονεκτημάτων φυσικῶς μεταβιβασθέντων, ἐκ κληρονομικότητος ὑπὸ τῶν προγόνων εἰς τοὺς ἀπογόνους, οἵτινες οὕτω ἦσαν ἀγαθὴ γῆ πρὸς καλλιέργειαν τῆς ἀρετῆς. Διὰ τοῦτο ὑποστηρίζει ὅτι φυσιολογικῶς τὰ τέκνα τῆς ἀρχαίας τάξεως θὰ ἔχουν διὰ λόγους κληρονομικότητος τὰ προσόντα τῶν γονέων των:

Ἐὰν δηλαδὴ οἱ γονεῖς ἐκλεγοῦν ἐπιμελῶς καὶ συνενωθοῦν, ἐὰν ὁ κανὼν τῶν καλλίστων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν πρόκειται νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τῆς καλλίστης ἀγωγῆς, ἣτις ζητεῖ διὰ νὰ καρποφορήσῃ τὰς καλλίστας φυσικὰς δεξιότητας τότε, τηρουμένων ὅλων τῶν ἀπαραιτήτων παιδαγωγικῶν προϋποθέσεων, περὶ ὧν ἐκτενῶς θὰ ὁμιλήσωμεν εἰς ἴδιον βιβλίον, εἶναι ἀδύνατον οἱ ἀπόγονοι νὰ μὴ εὐδοκιμήσουν ὡς καὶ οἱ πρόγονοι αὐτῶν.

Ἡ βαθυτέρα προσπάθεια τοῦ Πλάτωνος ἦτο ἡ ἀγωγή νὰ λάβῃ συνειπίκουρον εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀγαθῆς φύσιν, μόνον

¹⁾ Πλάτ. Πολιτ. 459 d.

²⁾ Αὐτόθι 456 e.

³⁾ Πλάτ. Πολιτ. 457 c.

ἐξ ἐπιλογῆς ἀποκτωμένην κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀγωγὴν τῶν σοφιστῶν, οἵτινες ἐλάμβανον τὴν φύσιν ὡς εὔρισκον αὐτὴν χωρὶς νὰ ἐπιδιώκουν νὰ δημιουργήσουν ἀγαθὴν τοιαύτην δι' ἐσκεμμένης ἐνεργείας.¹

Ὁ Πλάτων ἀνιθέτως πρὸς τὰς περὶ εὐγενείας ἀντιλήψεις, καθ' ἃς «οἷοσδήποτε εὐγενῆς πιστεύων, ὅτι ὁ κληρονομικὸς τύπος ἦτο ἡ πηγὴ πάσης ἀρετῆς καὶ ἐπομένως εἰς αὐτὴν μόνον ἔπρεπεν ὁ ἀπόγονος νὰ προσέχη ἐὰν ἐφιλοδόξει νὰ διατηρῇ τὴν κληρονομικὴν εὐγένειαν», ἀδιαφορῶν εἰς τὴν ἐξευγένισιν δι' ὕγεινῶν μέσων τοῦ εἶδους τοῦ καὶ εἰς τὴν διὰ τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς μορφώσεως πνευματικὴν αὐτοῦ τελειοποίησιν, εἰσάγει καὶ καθιεροῖ ὡς πρῶτιστον ὄρον βελτιώσεως τοῦ ἀνθρώπινου εἶδους τὴν ἐν ὠρισμένῳ, ὡς εἶπομεν, χρόνῳ καὶ τὴν ὑπὸ ὠρισμένης συνθήκας σύλληψιν.

Μολονότι δὲ τὰ χρονικὰ ὄρια τῆς ἐνάρξεως καὶ λήξεως τῶν γεννήσεων ἔλαβον μεταγενεστέρως ἄλλην μορφήν, διότι ὡς χρόνος κατάλληλος διὰ τὴν ἐναρξιν τῶν γεννήσεων ἐθεωρήθη διὰ μὲν τὴν γυναῖκα τὸ δέκατον ἕκτον μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ λήξεως δὲ τὸ τεσσαρακοστὸν πέμπτον, διὰ δὲ τὸν ἄνδρα τὸ τριακοστὸν μέχρι τοῦ τριακοστοῦ πέμπτου,² λήξεως δὲ τὸ πεντηκοστὸν πέμπτον, μολονότι ὁ δημόσιος χαρακτήρ τοῦ γάμου ἔλαβε ἀστικὸν χαρακτήρα,³ διότι τὸ Κράτος ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῶν ἀρχῶν τῆς Πολιτείας, διὰ τῶν γενομένων ἀβαριῶν, ἔλαβε μορφήν καθαρῶς σοσιαλιστικὴν. Παρ' ὅλας ὅμως τὰς ἐπὶ τὸ ἀστικώτερον στροφὰς ταύτας, ὁ γάμος ἐξηκολούθει νὰ παραμένῃ τὸ ἀκλόνητον κοινωνικὸν ἔρεισμα μὲ τὰς παλαιὰς τοῦ ἀρχαῆς τῆς πνευματικῆς ἐξευγενίσεως καὶ τελειοποιήσεως τοῦ ἀνθρώπου. Οὕτω εἰς τοὺς Νόμους ὁ γάμος πλὴν τῆς ἐξευγενίσεως τοῦ εἶδους λαμβάνει καὶ ἓνα ἀκόμη ἱερώτερον σκοπὸν νὰ καταστήσῃ τὸ ἀνθρώπινον εἶδος ἀθάνατον,⁴ συμφυὲς πρὸς τὴν αἰωνιότητα. Διὰ τοῦτο, ὅστις ἐκουσίως διὰ τῆς ἀτεκνίας καὶ ἀγαμίας καταδικάζεται εἰς θάνατον τὸ ἀνθρώπινον γένος διαπράττει ἔγκλημα καθοσιώσεως.

Ἐξυπακούεται λοιπὸν τὸ βαρύτερον καθῆκον τῆς ἐφορευούσης ἀρχῆς ἐπὶ τῶν γάμων νὰ παρακολουθῇ καὶ νὰ παρακωλύῃ τοὺς ἀσυμφόρους καὶ μὴ «εὐδόξους τῇ πόλει», τοὺς ἐξ ἀκρατείας, ἐκ συμφέροντος καὶ τοὺς πέραν τοῦ κεκανονισμένου ὁρίου τῆς ἡλικίας ἢ τοὺς μὴ καθαγιασθέντας καὶ ἐγκριθέντας ὑπὸ τῆς Πολιτείας γάμους.⁵ Διότι ὅλοι οὗτοι ἐπιβουλεύονται

¹) Gaeg p. 547 London-Oxford 1945.

²) Νόμ. 771, 721 b.c.

³) » 772, 774, 776.

⁴) » 721 c. Παραβ. Ἐπικτητοῦ ἐγχειρίδιον 40.

⁵) Ἄριστ. Πολιτ. VII κεφ. 16.

τὴν ἀσφάλειαν τῆς Πολιτείας, τὴν ὀπισθοδρόμησιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καὶ τὴν ἐκμηδένισιν τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ, ὅστις τρέφεται διὰ τῆς προσηλώσεως πρὸς τὴν ἀρχὴν «πρώτιστον πάντων ὑγεία», ἣτις ἐπιβάλλει τοὺς ἀνωτέρω διαγραφέντας ὄρους γάμου, θέτοντας τὰ θεμέλια πρὸς δημιουργίαν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς τελειότερας φυλῆς καὶ τοῦ ὠραιότερου ὑπερ καὶ κυριώτερον, ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμὸς, αἱ ὀργανικαὶ δυνάμεις, ἔπρεπεν, ἐπιστρατευόμεναι καὶ κανονιζήμεναι ὡς ἐνέργεια καὶ κρατικὴ λογικὴ ἐκδήλωσις καὶ δρᾶσις, περιορίζουσαι καὶ ἐπαναφέρουσαι τὴν γενετήσιαν ἐρμὴν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς λογικῆς καὶ σκοπίμου διαιωνιστικῆς ἐκδηλώσεως καὶ ὄχι ἀκράτου καὶ ἀκατασχέτου καὶ ἀφειδοῦς καὶ ἀνοήτου καὶ ἀκαίρου ἡδυπαθείας, νὰ δώσωσιν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην οἰκογένειαν τοὺς ὠραιότερους, τοὺς ἁρμονικωτέρους σωματικῶς ἀνθρωπίνους τύπους καὶ τὰ ἐξοχώτερα ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπότητος πνεύματα.

Αὕτῃ ἦτο καὶ ἡ σκέψις καὶ τὸ βαθύτερον πνεῦμα τοῦ Ἀριστοτέλους ὅταν, ἀποβλέπων εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ οὐτος τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου· πολίτου ἔλεγεν, ὅτι ὡς ἡ παρατήρησις ἀπέδειξεν «τὰ τῶν νέων ἔκγονα εἶναι ἀτελεῖ» διότι «ἡ συνένωσις τῶν νέων προσώπων πρὸς τεκνοποίησιν εἶναι ἐλαττωματικὴ». ¹ Εἰς τὰς χώρας δὲ εἰς τὰς ὁποίας «συνηθίζεται νὰ ὑπανδρεύουν μικρὰς ἡλικίας νέους μὲ μικρὰς ἡλικίας νέας, ἐκεῖ τὰ παιδιά εἶναι ἀσθενικὰ καὶ μικρὰ εἰς τὸ ἀνάστημα» ² ἐνῶ παραλλήλως ἐκεῖ αἱ νέαι κατὰ τοὺς τοκετοὺς ὑποφέρουν ὑπερβολικὰ καὶ αἱ περισσότεραι τούτων καὶ ἀποθνήσκουν, χωρὶς νὰ εὐδοκιμοῦν εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐκτὸς δὲ τούτου οἱ πρόωροι γάμοι κάμνουν τὰς νεαρὰς συζύγους ἀκολαστοτέρας ³ ἐν ᾧ συγχρόνως καὶ τὰ σώματα τῶν ἀρρένων φαίνεται ὅτι βλάπτονται πρὸς αὔξησιν ⁴ ἐὰν καθ' ὄν ἀκόμη χρόνον τὸ σπέρμα αὐξάνεται, ἔρχονται εἰς σεξουαλικὰς σχέσεις. Διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους «πρέπει τὰς μὲν γυναῖκας νὰ ὑπανδρεύωμεν εἰς ἡλικίαν δέκα ἕξ ἐτῶν τοὺς δὲ ἄνδρας εἰς ἡλικίαν τριάκοντα ἐπτὰ ἢ ὀλίγον ὕστερον» ⁵ ἐνῶ τὸ τέρμα τῶν γεννήσεων τῶν τέκνων πρέπει νὰ εἶναι διὰ μὲν τοὺς ἄνδρας τὸ ἑβδομηκοστὸν διὰ δὲ τὰς γυναῖκας τὸ πεντηκοστὸν ἔτος. ⁶

Δὲν γνωρίζομεν ποῖαι βιολογικαὶ ἀπόψεις εἶναι καὶ ὁρ-

¹) Αὐτόθι.

²) »

³) »

⁴) »

⁵) Ἀριστ. Πολιτ. III. κεφ. 16.

⁶) Ἐνθα ἀνωτέρω.

θότεραι. Πάντως ὀφείλομεν νὰ εἶμεθα εἰλικρινεῖς. Ἀποκλίνομεν ὑπὲρ τῶν ἀντιλήψεων τοῦ Πλάτωνος, διότι ἐὰν θέλωμεν ὁ ἀπόγονος νὰ εἶναι δοχεῖον πνευματικῶν κυρίως δεξιοτήτων πρέπει οὗτος νὰ ἐτεκνοποιήθῃ καθ' ὃν χρόνον οἱ γονεῖς τοῦ ἡγῶν τὴν ἐποχὴν τῆς σωματικῆς καὶ πνευματικῆς ἀκμῆς, τοῦθ ἧπερ δὲν συμβαίνει εἰς τὴν ἐποχὴν, τὴν ὁποῖαν ὑποστηρίζει ὁ Ἀριστοτέλης.

Εἶδομεν τέκνα πατρὸς μὲν ἄγοντος τὸ ἐξηκοστὸν ὄγδοον καὶ ἐβδομηκοστὸν ἔτος καὶ μητρὸς μὴ συμπληρωσάσης τὸ τριακοστὸν, φέροντα καταφανέστατα τὰ ἴχνη τοῦ γήρατος. Ἐβλέπομεν παιδιὰ μὲ πρόσωπον ἡλιθίου καὶ ἀμνήμονος γέροντος. Ἡ μητρικὴ ἀκμὴ δὲν κατῴρθωσε νὰ ἀποτρέψῃ πνευματικὸν καὶ σωματικὸν μαρασμόν, ἐκδήλως καταφαινομένους.

Ὁ γάμος εἶναι, μίᾳ καλλιέργεια καὶ ὄχι ἀπλῆ σπορὰ τοῦ ἀνθρώπινου εἶδους, εἶναι εἰς ἐγκεντρισμὸς καὶ μεταβίβασις ἐπαρκῶν πνευματικῶν καὶ σωματικῶν δεξιοτήτων, αἵτινες ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν συνεχῶς μεταβιβαζόμεναι δι' ἀφαιρέσεως τῶν προγονικῶν ἐλαττωματικῶν στοιχείων, κατορθώνουν νὰ ἐπιφέρουν μίαν ἀπάμβλυσιν τοῦ ἀγρίου, ἀπομάκρυνσιν ἧτις, ἐπικουρούσης τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς παιδείας, θὰ κατορθώσῃ νὰ δημιουργήσῃ μίαν νέαν δευτέραν ἀλλ' ἰσχυράν φύσιν φυσιολογικῶς ρέπουσαν πρὸς τὸ ὀρθόν, τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον, ξένας καὶ ἀλλοτρίας πρὸς τὸν παλαιὸν κόσμον καὶ ἄνθρωπον. Γεννᾶται ὁμῶς τὸ ἐρώτημα πόθεν αἱ περὶ γάμου καὶ αἱ περὶ τοῦ καταλληλοτέρου χρόνου πρὸς πραγματοποίησιν αὐτῶν Πλατωνικαὶ θεωρίαι;

75. Πηγαὶ ἀνωτέρω γνωμῶν.

Εἶπομεν ἀορίστως ὅτι ὁ Πλάτων ἦτο ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὴν ἐπικὴν καὶ λυρικὴν ποίησιν καὶ ἰδίως ἀπὸ τὰς πολιτειακὰς ἀριστοκρατικὰς ἀρχὰς τοῦ ἀρχαίου Δωρικοῦ κόσμου, αἵτινες εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Πλάτωνος εὐρίσκουν τὸν τελειότερον ἐρμηνευτὴν καὶ ὅτι αὗται ὡς διατυποῦνται παρ' αὐτῷ εἶναι μέσητις μεταξύ τοῦ Δωρικοῦ καὶ τοῦ συγχρόνου τοῦ ἰατρικοῦ πνεύματος λύσις.

Εἶναι ὄντος ἐν τῇ ἐξελιγμένῃ του διανοίᾳ, τῇ πνευματικῇ του διαθέσει καὶ δημιουργικῇ του ὀρμῇ καλλιτέχνης καὶ ἀναδημιουργὸς τοῦ δωρικοῦ πνεύματος, ὡς παρέδωκεν εἰς αὐτὸν ἢ μετὰ τῶν Πυθαγορείων πολυχρόνιος ἀναστροφή του καὶ ὡς ἐπηύξησαν ἐν τῇ ψυχῇ του αἱ περὶ τάξεως καὶ πνευματικῆς ἀνισότητος καὶ ἀνάγκης ὑπάρξεως πολιτικῆς εὐρυθμίας Δωρικαὶ τῆς Ἰταλιωτικῆς Ἑλλάδος ἀντιλήψεις.

Ὁ Πλάτων, ὅστις τὴν μὲν Σπάρτην ἀπεκάλει φιλόσοφον καὶ «ὀλιγόλογον» τὴν δὲ Δωρικὴν Κρήτην «Πολύνουν», τῆς ὁ-

ποίας τούς νόμους ζητεῖ διὰ τῶν «Νόμων» του νά ἐφαρμόσῃ εἰς τήν «Πολύλογον»¹ δημοκρατικὴν του Πατρίδα καί δι' αὐτῆς εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον, ἐθεώρει τὸν γάμον ὑπόθεσιν καθαρῶς πολιτικὴν ὡς ἐν τῇ Δωρικῇ Κρήτῃ, ἐν ἧ πάντες οἱ συνομιληκες, ὅσοι θὰ ἐκρίνοντο κατάλληλοι διὰ γάμον, ἐνυμφεύοντο κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπίσημον ἡμέραν μετὰ νεανίδων, αἱ ὁποῖαι ὁμῶς θὰ ἀπεκαθίσταντο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ τότε, ὅτε μόνον θὰ ἐγένοντο ἱκαναὶ νά διευθύνωσι τὰ τοῦ οἴκου τῶν.²

Τὰ ἐν Κρήτῃ ἔθιμα μᾶς μεταφέρουν εἰς τὰ ἐν Λακεδαίμονι συμβαίνοντα σχετικῶς μετὰ τὸν τρόπον καί τὴν ἡλικίαν τῶν νυμφευομένων. Διότι ἐν Σπάρτῃ «ἐνυμφεύοντο οἱ νέοι δι' ἀρπαγῆς τῶν νεανίδων, αἵτινες δὲν ἦσαν οὔτε μικραὶ οὔτε πρὸ τῆς ὥρας τῶν διὰ γάμον ἀλλ' ἐν σωματικῇ ἀκμῇ καί ἐν κανονικῇ ἡλικίᾳ».³ Καί ἐξ ἄλλων πηγῶν καταφαίνεται ὅτι ἡ Σπαρτιατικὴ Πολιτεία ἐπρόσεχε πολὺ εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν μελλονύμφων ὅσον καί εἰς τὴν καλὴν ὑγιεινὴν αὐτῶν κατάστασιν. Διότι καί ἐκεῖ ὡς εἰς τὴν Κρήτην ὁ νομοθέτης «ἀφοῦ ἀπηγόρευσε τὸ δικαίωμα τῆς εἰς οἴανδῆποτε ἡθέλε τις ἡλικίαν τελέσεως τῶν γάμων του, ὥρισεν οἱ ἄνθρωποι νά νυμφεύωνται κατὰ τὸν χρόνον τῆς σωματικῆς ἀκμῆς καί τοῦτο, διότι τὸ ἐθεώρει συμφέρον τῆς εὐγονίας».⁴ Καί ἐκεῖ δηλαδὴ ἡ ἰθύνουσα στρατιωτικὴ ὡς καί ἐν Κρήτῃ ὀλιγαρχία, ἔχουσα ἀνάγκην ἀκμαίων καί ἀκαταβλήτων μαχητῶν, ἐπειδὴ παρετήρησεν ὅτι οἱ πρόωροι ἢ ὄψιμοι γάμοι ἔδιδον ἀκαταλλήλους διὰ τὴν ἄμυναν καί κυριαρχίαν τῆς ἀρχούσης τάξεως καρπούς, ἔχουσα ὁδηγὸν τὴν πείραν, ἠθέλησε νά δημιουργήσῃ μίαν ἄρχουσαν διὰ τῆς σωματικῆς ἀλκῆς τάξιν.

Ἐκκινουσα ἡ Δωρικὴ μητρόπολις μεταβάλλεται εἰς στρατόπεδον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξεπήγασαν ἀφ' ἐνὸς οἱ ὠραιότεροι καί οἱ εὐψυχώτεροι ἀνθρώπινοι τύποι τὰ ἐτοιμότερα καί περιεκτικότερα ἀφ' ἐτέρου πνεύματα, τῶν ὁποίων τὰ παρ' ἐλπίδα ἄλματα ὑπερεκόντιζον τὴν σωματικὴν ἀλκὴν, μέχρι σημείου ὥστε, πᾶς ξένος εὐρισκόμενος εἰς Σπάρτην, ἢ μεταξὺ Σπαρτιατῶν, νά νομίζῃ ὅτι ἕκαστος Σπαρτιάτης ἦτο καί πήδαξ ἀκαριαίας ἐκτοξεύσεως σπινθηροβόλου πνεύματος, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἠδύνατο τί νά θαυμάσῃ πρότερον, τὸ πηγαῖον ῥωμαλέον καί μὴ ἀναμενόμενον πνεῦμα ἢ τὸ θάρρος τὴν εὐπρέπειαν καί δικαιοσύνην.

Ἐάν πράγματι ἡ Δωρικὴ φυλὴ καί μάλιστα ὁ Σπαρτιατι-

1) Πλάτ. Πολιτ.

2) Στράβ. Γεωγρ. C 482-20.

3) Πλουτ. Λυκ. 15.

4) Πλουτ. Λακων. ἀποφθέγματα.

κός και ὁ Κρητικὸς κλάδος κατάρθου νὰ εὐνοήσῃ και νὰ πιστεύσῃ ὡς ἡ ναυτικὴ Ἴωνικὴ φυλὴ εἰς μίαν ἐνιαίαν και ὀλοκληρωμένην Ἑλλάδα, ὅπως κατενόησε τοῦτο μεταγενεστέρως, διὰ τῆς ἀγωγῆς και παιδείας, διὰ τῆς μόρφώσεως ἰδεωδῶν ἀρχόντων, ὁ βόρειος, ὁ Ἡπειρομακεδονικὸς κλάδος, ἐάν ἡ ἀγωγή και ἡ μόρφωσις ἐπετύγχανον εἰς τὸ ἔργον τῆς συνενώσεως τῆς Ἑλληνικῆς ἀτιθάσσου ψυχῆς. ὡς συνίστα ὁ Ἰσοκράτης, θὰ κατάρθου ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ νὰ παρουσιάσῃ τελειότερα σώματα και πνεύματα διὰ τοῦ συγκερασμοῦ ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ πνευματικοῦ και σωματικοῦ τύπου, ὑπαγόμενα εἰς τοὺς αὐτοὺς ὑγιεινοὺς και παιδαγωγικοὺς νόμους, ὡς διέκρινε τούτους ὁ μυθικὸς Σπαρτιάτης νομοθέτης.

Διότι οὗτος ἀποβλέπων εἰς τὴν βελτίωσιν ἀπὸ ὑγιεινῆς ἀπόψεως τῆς Δωρικῆς φυλῆς «ἐπειδὴ ἔβλεπεν ὅτι ὅλοι μὲν οἱ ἄλλοι κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ γάμου των συνέρχονται ἀπεριορίστως, ἀπὸ τὸ γεγονός τοῦτο διέκρινε τὴν ἀνάγκην» τοῦ περιορισμοῦ τοῦ ἀτόπου τούτου. Ἐθέσπισε λοιπὸν νὰ θεωρῆται ἐντροπὴ ἐάν κανεῖς ἐγένετο ἀντιληπτὸς ὅταν θὰ εἰσῆρχετο ἢ θὰ ἐξῆρχετο ἐκ τοῦ οἴκου, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ κατῶκει ἡ σύζυγός του, ¹ διότι ἐκεῖ λόγῳ τῆς στρατιωτικῆς φύσεως τοῦ Σπαρτιατικοῦ πολιτεύματος, οἱ ἄνδρες ἐλάχιστα ἐφρόντιζον περὶ τῶν τοῦ οἴκου των, οὕτινος τὴν φροντίδα εἶχον οἱ εἰλωτες και ἐπομένως ἡ εἴσοδος των θὰ εἶχε μόνον σεξουαλικὸν σκοπὸν. «Μετῴαυτας δὲ ἐπιφυλάξεις συνεργόμενοι οἱ σύζυγοι, ἔνεκα τῆς πάντοτε διατηρουμένης ἀνάγκης ἱκανοποιήσεως, διετήρουν οὗτοι περισσότερον πρὸς ἀλλήλους πόθον. Καὶ ἐάν κάτι ἀπὸ τὰς σχέσεις ταύτας προῆρχετο, τοῦτο θὰ ἦτο πολὺ ῥωμαλέον. Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον περισσότερον ἠγάπων ἀλλήλους παρὰ ἐάν εἶχον σεξουαλικῶς κορεσθῆ». ²

Τὰς ἀνωτέρω γνώμας εἶχεν ὑπ' ὄψιν τοῦ ὁ Πλούταρχος ὅταν ἔγραφεν ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος : «Ὁ Λυκοῦργος διέταξε τὸ περισσότερον μέρος τῆς νυκτὸς και τῆς ἡμέρας ὁ ἔγγαμος νὰ εὐρίσκειται και νὰ συναναπαύεται μετὰ τῶν συνηλικιωτῶν του. Νὰ προσέρχεται δὲ πρὸς τὴν νύμφην κρυφίως και μετὰ φόβου δι' ἄλλους μὲν λόγους ἀλλὰ και διὰ νὰ διατηρῶνται οὗτοι ἀκμαῖοι ὡς πρὸς τὰ σώματα, μὴ καταλαμβανόμενοι δὲ ποτὲ ὑπὸ τοῦ κόρου, νὰ διατηρῶνται πάντοτε νέοι ἔνεκα τοῦ πόθου ἐνῶ συγχρόνως γεννῶσι ἀπογόνους ῥωμαλεωτέρους». ³

Παρὰ Σπαρτιάταις ὁ γάμος εἶχε χαρακτηρὰ σκοπίμου συνευρέσεως πρὸς ἀναπαραγωγὴν ἀκμαίων ἀπογόνων. Διὰ

¹, ²) Ξενοφ. Λακεδ. Πολιτ. Α. 5. Παραβλ. Πλουτ. Γαμ. Παραγγέλ. 124 725.

³) Πλουτ. Παράλ. βίολι σελ. 252 Λειψία 1829.

τοῦτο αὐτὴ ἔπρεπε νὰ ἦτο λίαν μεμετρημένη ὡς ὑπεστήριζεν, καθὰ θὰ ἴδωμεν καὶ ὁ Πλάτων. ¹ Διότι ὁ Σπαρτιάτης νομοθέτης τοῦ ὁποίου τὰς γνώμας υἱοθέτει καὶ ὁ Ἀριστοτέλης «ἐνύμφευε νέας ὠρίμους καὶ ὀργώσας διὰ νὰ γίνῃ ἡ σεξουαλικὴ ἔνωσις καθ' ὃν χρόνον ἡ φύσις θὰ εἶχεν ἀκόμη ἀνάγκην σὺτῆς, ἀπαρχὴ μᾶλλον χάριτος καὶ φιλίας παρά μίσους καὶ φόβου πρὸς τοὺς ἄνδρας, οἵτινες θὰ παρεβίαζον αὐτὰς καὶ διὰ νὰ ἔχουν τὰ σώματα τῶν γυναικῶν ἀντοχήν νὰ ἀντέχουν εἰς τὴν ἐγκυμοσύνην καὶ εἰς τοὺς πόνους τοῦ τοκετοῦ», ² διότι ὡς ἔλεγεν ὁ Ἀριστοτέλης, αἱ περισσότεραι νεαραὶ γυναῖκες ἀποθνήσκουν κατὰ τοὺς τοκετούς, λόγῳ τῆς μὴ πλήρους, καὶ ὀριστικῆς διαμορφώσεως τοῦ γυναικείου σώματος, ἐνῶ ἐξ ἀντιθέτου «ἢ εἰς ἀκμαῖα καὶ ὀργῶντα σώματα ἐμφύτευσις τῶν σπειρομένων ὅταν λάβῃ θεμέλιον ἰσχυρὸν μέσα εἰς ἰσχυρὰ σώματα, ἡ ρίζωσις ἀναπτύσσεται καλύτερα καὶ αἱ ἴδιαι αὐταὶ αἱ γυναῖκες με καρτερίαν τότε ὑφιστάμεναι τοὺς τοκετούς, δύνανται ἀποτελεσματικῶς καὶ εὐκόλως νὰ ἀντιμετωπίζουν τοὺς πόνους τοῦ τοκετοῦ.» ³

Ὅτι δὲ ὁ γάμος ἦτο παρὰ Σπαρτιάταις καὶ τοῖς ἄλλοις Δωριεῦσιν ὑπόθεσις σκοπίμου καὶ αἰδήμονος τοῦ ἀνδρὸς μετὰ τῆς γυναικὸς σχέσεως, ἀποβλεπούσης εἰς τὴν γέννησιν ἀκμαίων βλαστῶν, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν, ἅς συντομίας χάριν παραλείποντες, παραπέμπομεν τὸν ἀνάγνωσθην εἰς τὸν μυθοπλάστην ἔστω Πλούταρχον ὡς τὸν μᾶλλον προσιτόν, οὗτινος τὰ «Γαμικὰ παραγγέλματα» καὶ οἱ «Παράλληλοι βίοι», οἱ σχετιζόμενοι με Σπαρτιάτας ἐπιφανεῖς ἄνδρας, ἀποδεικνύουν μετὰ τοῦ Στράβωνος ὅτι ὁ γάμος ἦτο σκόπιμος καὶ ἔλλογος σύνοδος τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς πρὸς δημιουργίαν ἐκ καλῶν καλυτέρων καὶ ἐξ ὠφελίμων ὠφελιμωτέρων διὰ τὴν κοινότητα καρπῶν.

Ἀναγιγνώσκων τις τὰς ἀνωτέρω πηγὰς, νομίζει ὅτι ὁ Δωριεὺς νυμφευόμενος ἐπετέλει καθῆκον πολιτικόν, ἐπεστράτευεν ἑαυτόν, ὄντα ὑποχρεωμένον νὰ διαιωνίσῃ τὸ ἄριστον εἶδος, τὴν ὠραίαν φύσιν, τιμωρούμενος ἔστω καὶ ἂν ἦτο βασιλεύς, ὁσάκις θὰ παρεβίαζε τὸν νόμον τοῦτον.

Εἰς τὴν Σπάρτην οἱ ἔγγαμοι, θητεύοντες εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς διαιωνίσεως, συνήπτον τὸν συμφέροντα εἰς τὴν Πολιτείαν γάμον. Ἐζῶν ὄχι τερπνὸν ἡδονιστικὸν βίον ἀλλὰ σκόπιμον καὶ μεμετρημένον, ὅστις εἶχεν ὡς χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τὴν αἰδῶ καὶ ὅστις ἀπέβλεπε μὲν κατ' ἀρχὴν εἰς τὴν γέννησιν ἀρίστων μαχητῶν, οἱ ὁποῖοι ὁμῶς λόγῳ τοῦ συντηρητικοῦ των

¹) Πλατ. Νόμ. 780.

²) Πλούτ. Λυκοῦρ. Νουμᾶ 4.

³) Πλουτ Λυκ. 14.

πολιτεύματος, ἐπειδὴ ἀπήτει μαχητικὸν πνεῦμα καὶ ἦθος, διὰ τοῦτο ἢ ἀπαραίτητος παρ' αὐτοῖς πνευματικὴ ἐτοιμότης ἐχάραξεν εἰς τὴν Σπαρτιατικὴν ἀγωγὴν τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναπτύξεως εἰς τοὺς Σπαρτιάτας φύλακας τῆς Πολιτείας, τοῦ πνεύματος τῆς ὀξυδερκείας καὶ τοῦ θάρρους, τὰ ὅποια καὶ ὁ Πλάτων ἠξίωσεν ἀπὸ τοὺς φύλακας τῆς Πολιτείας του ὡς χαρακτηριστικὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα. Καὶ ὁ Πλάτων θέλει τοὺς γονεῖς στρατιώτας εἰς τὸ ἔργον τῆς διαίωναίσεως μὲ τὴν ἐξῆς μόνον διαφορὰν: οὗτοι, ἀναβαπτίζόμενοι εἰς τὰ νάματα τῆς τελειότητος, πρέπει νὰ γίνουσι δημιουργοὶ Θεοὶ ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι, ὑπεβαλλόμενοι εἰς εἰδικὴν μετὰ τὴν γέννησιν των ἀγωγὴν, θὰ καθίσταντο ἄνθρωποι ἀπηλλαγμένοι κακιῶν, πολῖται ἐνάρετοι, γνωρίζοντες νὰ ἀρχῶνται καὶ νὰ ἀρχοῦν, νὰ ἀσκῶν δηλαδὴ τὴν μεγίστην τῶν ἀρετῶν, τὴν δικαιοσύνην χωρὶς νὰ ἀδικοῦν ἢ νὰ ἀδικῶνται.

76. Ἐκλογή. Ἱεροὶ γάμοι Δημογραφικὸν πρόβλημα.

Ὁμιλήσαμεν περὶ γάμου καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, περὶ χρόνου τελέσεώς του. Δὲν ὠμιλήσαμεν ὁμῶς περὶ τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὁποῖον θὰ ἐγίνετο ἡ ἐκλογή. Ἡ ἐκλογή τῆς νύμφης ἦτο παρεμφερὴς πρὸς τὴν τοιαύτην τῆς Δωρικῆς Κρήτης καὶ Σπάρτης.

Διότι εἰς τὴν Πλατωνικὴν Πολιτείαν οἱ νέοι καὶ αἱ νέαι αἱ ὅποια θὰ ἔφθανον εἰς τὴν ἀναφερθεῖσαν ὥραν γάμου ἔπρεπε πολὺ πρὶν νυμφευθοῦν νὰ γνωρισθοῦν πλήρως εἰς τὰ γυμναστήρια καὶ τὰς παλαιστρας, εἰς τὰς ὁποίας θὰ ἐγυμνάζοντο ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν ἐκπροσώπων τῆς Πολιτείας ἀρχῶν, ἀπαγορευομένης ἀπολύτως τῆς ἀγνοίας μεταξὺ τῶν νεονύμφων. Καὶ ὡς ἔλεγε μάλιστα ἐνδεικτικῶς οὗτος: «Διὰ τὴν ἐπιτυχὴ ἐκτέλεσιν τῶν γάμων καὶ τὴν ἀρμονικὴν σύζευξιν τῶν νέων πρέπει νὰ προσπαθῆσωμεν νὰ ἀφαιρέσωμεν τὴν ἀγνοίαν ἀπὸ τὸν γαμβρόν... καὶ τὴν νύμφην... φροντίζοντες... νὰ μὴ ἐξαπατηθοῦν. Διὰ τὴν σοβαρὰν λοιπὸν αὐτὴν ἔρευναν πρέπει διὰ νόμου νὰ ἰσχύουν αἱ γνωσταὶ παιδιαί, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων θὰ ἠδύναντο νὰ ἐκλέξωσι τοὺς συντρόφους των οἱ νέοι καὶ αἱ νέαι, χορεύοντες ἀπὸ κοινοῦ, γυμνοὶ καὶ γυμναὶ μέχρι σημείου λογικῆς καὶ συνετῆς ἐντροπῆς ἕκαστος, ὅποτε θὰ ἐδίδετο εἰς αὐτοὺς εὐκαιρία νὰ ἐξετάσωσι τὰ προτερήματα ἀλλήλων ὑπὸ τὴν ἐπήρεια τῆς κρίσεως καὶ μὲ τὰς ἀξιώσεις ἡλικίας καταλλήλου διὰ γάμον...¹ ὑπὸ τὴν

¹) Πλάτ. Νόμ. 771 e 772 d.